

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra.
Pg.90 1909-2

Valgranskning Riksdagspartierna och miljöpolitiken

20 miljöfrågor i riksdagen 2006–2010

Innehåll

Inledning och metod	3
Miljöomdöme i samtliga frågor	6
Sammanfattande diskussion	7
1. Naturvårdspolitik	12
1.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	12
1.2 Regeringen och dess partier i riksdagen	13
1.3 Oppositionspartierna	15
1.4 Miljöomdöme för naturvård	16
2. Klimat och energi	18
2.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	18
2.2 Regeringen och dess partier i riksdagen	19
2.3 Oppositionspartierna	21
2.4 Miljöomdöme för klimat och energi	22
3. Trafik	24
3.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	24
3.2 Regeringen och dess partier i riksdagen	24
3.3 Oppositionspartierna	25
3.4 Miljöomdöme för trafik.....	26
4. Jordbruk	28
4.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	28
4.2 Regeringen och dess partier i riksdagen	28
4.3 Oppositionspartierna	29
4.4 Miljöomdöme för jordbruk	30
5. Hav och fiske	31
5.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	31
5.2 Regeringen och dess partier i riksdagen	32

Redaktör: Svenne Junker, Naturskyddsföreningen

Författare: Svenne Junker & Helena Nordling, Naturskyddsföreningen

5.3	Oppositionspartierna	33
5.4	Miljöomdöme för hav och fiske	34
6.	Miljögifter.....	35
6.1	Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	35
6.2	Alliansregering och regeringspartierna i riksdagen	35
6.3	Oppositionspartierna	36
6.4	Miljöomdöme för miljögifter	37
7.	Övergripande miljöpolitik	38
7.1	Naturskyddsföreningens granskningsfrågor	38
7.2	Regeringen och dess partier i riksdagen	39
7.3	Oppositionspartierna	40
7.4	Miljöomdöme för övergripande miljöpolitik	41

INLEDNING OCH METOD

Tredje söndagen i september går svenska folket till valurnorna för att välja representanter till riksdagen, kommunerna och landstingen. Naturskyddsföreningen har en lång tradition av att lyfta miljöfrågorna inför valen, granska politikernas agerande och ge väljarna vägledning såväl genom faktarapporter och artiklar i Sveriges Natur som via webben.

Naturskyddsföreningens påverkansarbete är fokuserat på vilken politik – inte vilket parti – som är bra för miljön. Valgranskningen 2010 baseras till stora delar på en metodik stegvis utvecklad sedan granskningarna började i samband med riksdagsvalet för snart tjugo år sedan. Det är således i huvudsak en granskning av miljöpolitiska aktiviteter i riksdagen, inte av regeringens eller riksdagspartiernas arbete utanför riksdagen. Det faller dock på regeringen att ändra förordningar, så granskningen omfattar därför undantagsvis aktiviteter genomförda av regeringen, trots att fokus ligger på partiernas arbete i riksdagen.

Den övergripande målsättningen är att skapa en bild av hur riksdagens partier agerar i den miljöpolitiska praktiken, bortom alla partiprogram, vallöften och slagord. Genom denna revision av riksdagens arbete önskar Naturskyddsföreningen synliggöra skillnader mellan partierna inom miljöpolitiken och ge välgrundad information till medlemmar och miljöintresserad allmänhet inför valet 2010.

Valet av granskningsfrågor baseras främst på den valenkät som Naturskyddsföreningen skickade till samtliga riksdagspartier under valrörelsen 2006. Enkäten innehöll sexton politiska krav för en bättre miljöpolitik under mandatperioden. Partierna gav besked om hur de ställde sig till föreningens yrkanden. Valenkäten från 2006 och partiernas svarsfördelning återfinns i bilaga 1.

Utöver de sexton miljöpolitiska frågorna från enkäten 2006 har Naturskyddsföreningen valt att till årets granskning lägga ytterligare fyra frågor, som uppfyller följande kriterium: vi anser att de är viktiga i förhållande till miljötillståndet i Sverige. Det rör sig om frågor som föreningen öppet har kommenterat i samband med riksdagens behandling, genom remissvar, rapporter, debattartiklar, kolumner i Sveriges Natur eller inlägg på föreningens blogg, och som föreningen formulerat krav på, riktade till riksdagspartierna.

Sammantaget innehåller året valgranskning tjugo politiska frågor.

Granskningen gäller partiernas politiska beteende, inte enskilda riksdagsledamöter. Ledamöters enskilda motioner kan dock användas för att avspegla skiljelinjer inom partierna. I bilaga 2 samlas allt det viktigaste granskningsunderlaget från samtliga utvalda frågor. Ambitionen är att presentera en saklig och balanserad beskrivning av politikutvecklingen för varje utvald fråga. Granskningsmetoden är repeterbar eftersom

den baseras på öppna sökningar i dokumentarkivet på riksdagens webbplats. I bilagan citeras centrala delar av bland annat propositioner, motioner, utskottsbetänkanden, skrivelser och kammarprotokoll relevanta för granskningen. Bilaga 2 är det huvudsakliga underlaget till nedanstående huvudrapport som på ett mer övergripande sätt presenterar politikutvecklingen i granskningsfrågorna.

För varje granskningsfråga utdelar föreningen ett tvåfaldigt miljöomdöme till varje parti: dels ett omdöme för hur partierna förhöll sig till föreningens miljökrav inför valet 2006, dels ett omdöme för hur partierna agerat i frågan under mandatperioden. Miljöomdömena synliggör således om partierna hållit vad de lovade i miljöfrågor 2006 eller om de ändrat inställning under mandatperioden.

För att sätta betyg på partiernas inställning i början av mandatperioden utgår vi främst från hur de svarade på valenkäten 2006. I övriga fyra frågor har vi granskat partiernas valmanifest inför valet 2006, motioner från riksmötet 2005/06 eller så har vi, förutsatt att någon politisk preferens fortfarande inte kan uttydas, ringt partiernas riksdagskansli för att fråga (se bilaga 1 för referenser). Ett grönt ljus får partier som 2006 instämde i Naturskyddsföreningens förslag på en bättre miljöpolitik. Gult ljus ges till de partier som antingen inte hade bestämt sig eller gav ett tvetydigt svar. Rött ljus får de partier som inte instämde i föreningens förslag.

För sitt agerande i riksdagen under mandatperioden får riksdagspartierna också ett grönt, gult eller rött ljus som miljöomdöme. Grönt ljus ges till partier som föreningen anser värnat om miljön och arbetat för ett ambitiösare miljöarbete i Sverige. Gult ljus ges till dem som varit avsiktligt eller oavsiktligt passiva i den granskade frågan. Rött ljus får partier som i riksdagsarbetet fört en politik som föreningen anser inte är hållbar. Då omdömet är baserat på hur partierna agerar i riksdagen eller i vissa fall i regeringsställning, inte på vad de lovar eller säger publikt, så ger vi en bredare och djupare bild än i medierna av de olika partiernas riksdagspolitik för naturvård, skog, klimat, energi, transporter, trafik, hav, fiske, jordbruk, mat, miljögifter, miljö rätt och för Naturskyddsföreningen andra centrala frågor.

I huvudrapporten har vi valt att dela in granskningsfrågorna under följande sju politikområden: 1) naturvård, 2) klimat och energi, 3) trafik, 4) jordbruk, 5) hav och fiske och 6) miljögifter och 7) övergripande miljöpolitik. Den som vill fördjupa sig i partiernas agerande i de enskilda granskningsfrågorna kan vända sig till bilaga 2.

Naturskyddsföreningens miljöpolitiska granskning syftar till att synliggöra partiernas handlingsmönster som underlag för väljarna. Slutsatserna bygger på föreningens krav. Utifrån vår redovisning måste givetvis varje läsare och väljare bilda sig sin egen uppfattning inför valet och vi är glada om vår granskning tjänar som en bidragande backspegel i den processen.

NATURSKYDDSFÖRENINGENS MILJÖOMDÖME 2010

Politikområden och granskningsfrågor:

1. Naturvård

Biologisk mångfald
Strandskydd
Vargjakt

2. Klimat och energi

Klimatmål
Koldioxidskatt
Kärnkraft
Uranbrytning
Vattenkraft

3. Trafik

Registreringsskatt
Trängselskatt
Kilometerskatt

4. Jordbruk

Genmodifierade grödor (GMO)
Ekologiskt jordbruk

5. Hav och fiske

Övergödning i Östersjön
Fiskekvoter

6. Miljögifter

Bromerade
flamskyddsmedel/PFOS

7. Övergripande miljöpolitik

Miljöskatteväxling
Principen om att förorenaren ska betala
Miljökrav på offentlig upphandling
Miljöprovning av svenska exportkrediter

Miljöomdömet:

Naturskyddsföreningen ger samtliga partier ett tvåfaldigt miljöomdöme i varje av de tjugo granskade frågorna – dels ett betyg på vad de lovade i valrörelsen 2006 och dels ett betyg på hur de agerade i riksdagen under mandatperioden med anledning av frågan.

GRÖNT LJUS VALLÖFTE: Partiet instämde i föreningens krav 2006.

GRÖNT LJUS UTFALL: Partiet har arbetat för att genomföra kravet under mandatperioden.

GULT LJUS VALLÖFTE: Partiet tvekade eller avböjde svar i enkäten 2006.

GULT LJUS UTFALL: Partiet har agerat passivt i den granskade under mandatperioden.

RÖTT LJUS VALLÖFTE: Partiet instämde inte i föreningens krav 2006.

RÖTT LJUS UTFALL: Partiet har fört en politik under mandatperioden som inte är hållbar.

SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Svaren på valenkäten 2006 gav glädjande nog tydliga signaler om att en majoritet av riksdagspartierna ställde sig positiva till Naturskyddsföreningens reformkrav för en bättre miljölagstiftning. Miljöfrågan tycktes vara central bland partier på båda sidor om blockgränsen. I den då nyformade Allians för Sverige instämde Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centern i de flesta av föreningens yrkanden. I vänsterblocket fanns stödet till viss grad hos Socialdemokraterna men framför allt hos Vänsterpartiet. Miljöpartiet var det enda parti som instämde i allt.

Förhoppningarna om en miljöprioriterad mandatperiod var sålunda höga för fyra år sedan, då enkätsvaren visade att Naturskyddsföreningen hade riksdagsmajoritet för sju av de sexton krav vi formulerade då.

Desto tråkigare är det därför att konstatera att endast fyra av dessa krav blivit omvandlade till praktisk politik eller svenska positioner i EU under mandatperioden, samtidigt som flera av föreningens centrala frågor – exempelvis dem om anslaget för biologisk mångfald, strandskyddet, uranbrytning och miljögifter – tvärtemot önskemålen har utvecklats i rakt motsatt riktning.

Hur kunde det gå så snett för miljöpolitiken under mandatperioden? I denna rapport belyser vi utvecklingen närmare för de 16 frågorna samt för ytterligare fyra som kommit att bli centrala under perioden: licensjakt på varg, kärnkraft, kilometerskatt för tunga fordon samt koldioxidskatt på industri som inte ingår i EU:s utsläppshandel.

Inom klimatpolitiken tycktes det som att samtliga partier höjde ambitionerna i samband med att Stern-rapporten publicerades hösten 2006. Regeringens påföljande parlamentariska klimatberedning rekommenderade klimatmål för Sverige som närmade sig Naturskyddsföreningens, samtidigt som oppositionspartierna krävde ännu mer (i fråga om miljoner ton minskning). Alliansregeringen höll miljöflaggan högt under det svenska EU-ordförandeskapet, med fokus på bland annat en ekoeffektiv ekonomi. I sitt tal i Almedalen under valåret 2006 sade förvisso blivande statsminister Reinfeldt att miljön inte var någon prioriterad fråga för Moderaterna, men han gjorde därefter en omsvängning, exempelvis på Moderaternas kommundagar 2007, då han ägnade en stor del av sitt tal åt klimatförändringarna och dessutom öppnade för höjd koldioxidskatt. Centerpartiet, som profilerat sig som ett borgerligt miljöparti, intog de miljöpolitiskt viktiga ministerposterna för miljö-, jordbruks- och näringsdepartementen.

Men även om retoriken blivit bättre så visar årets granskning på flera allvarliga bakslag för miljöpolitiken.

I början av april 2010 släppte Naturskyddsföreningen en omfattande genomgång av regeringens naturvårdspolitik.¹ Resultatet var nedslående. Det framkom en tydlig bild av att ett systemskifte pågår i svensk naturvårdspolitik, där perspektivet har flyttats från naturvårdande till produktionsorienterat. Granskningen i denna vitbok var avgränsad till att endast omfatta regeringens och regeringspartiernas arbete, utan hänsyn till något av oppositionspartiernas förslag i riksdagen, och den var avgränsad till att behandla naturvårdspolitik.

Föreliggande riksdagsgranskning omfattar alla föreningens prioriterade områden och alla partier i riksdagen. Jämfört med den tidigare naturvårdsgranskningen blir den breda bilden tyvärr inte ljusare. På område efter område har riksdagspolitiken gått åt fel håll. I sexton av tjugo frågor har Alliansregeringens fått ett rött eller gult ljus som miljöomdöme baserat på sitt agerande i riksdagen. Man har upphävt beslutet efter folkomröstningen 1980 att avveckla kärnkraften och dessutom öppnat för nya kärnkraftverk. Statsminister Reinfeldt har uttalat sig positiv till att öppna för uranbrytning i Sverige. Möjligheterna att ge dispens från och upphäva strandskyddet har underlättats och förskjutits från nationell till kommunal nivå. Det nationella förbudet mot dekaBDE, ett miljögift som bevisligen kan störa hjärnutvecklingen hos däggdjur, har tagits bort. Anslaget för biologisk mångfald har minskat ordentligt. En stor licensjakt på det starkt hotade rovdjuret varg har tillåtits. Klimatmålen har satts för lågt för att Sverige ska göra sitt för att nå målet om högst två graders global uppvärmning. Beslutet om att ta bort de missriktade elcertifikaten för en utbyggnad av små vattenkraftverk har rivits upp. Det infördes en miljöbilspremie istället för en koldioxidrelaterad registreringskatt, ett styrmedel som mycket effektivare skulle påverka den svenska fordonsflottan.

Vilka av Naturskyddsföreningens krav gick då igenom?

Efter folkomröstningen i Stockholm 2006, som vanns av ja-sidan, fattade regeringen beslut om att införa trängselskatt i syfte "att förbättra framkomligheten och miljön i Stockholm", som det presenterades i propositionen.² Tyvärr hade regeringen lagt till bisatsen "men även [för] att bidra till att finansiera investeringar i vägnätet i Stockholmsregionen", vilket senare resulterade i ett ja till motorvägen Förbifart Stockholm. Projekt kommer att kosta staten minst 40 miljarder³ och kommer, trots alla löften om minskad trafik och klimatmål, enligt Stockholmsöverenskommelsens egna beräkningar innebära att 7-8 gånger fler bilister om tjugo år kommer att fastna i trängsel under rusningstid.

¹ Naturskyddsföreningen 2010. *Naturvårdspolitik i Sverige 2006–2010 – en vitbok*.

² Prop. 2006/07:109, *Införande av trängselskatt i Stockholm*

³ Se diskussion i Naturskyddsföreningen 2010. *Rapport om Stockholmstrafiken*.

Miljöskatteväxlingen har också fortsatt under mandatperioden. Trots kritik mot konceptet under valrörelsen, och trots att regeringen i sin första budgetproposition hösten 2006 formellt avbröt den gröna skatteväxlingsstrategi som pågått sedan 2001, har riksdagen under mandatperioden beslutat om sänkningar av inkomstskatterna och höjningar av miljöskatterna. Den genomförda skatteväxlingen har dock varit avsevärt mindre, beräknad till ett nettovärde av 5,8 miljarder kronor under mandatperioden, jämfört med de 12,8 miljarder kronor som var planerade att genomföras mellan 2006 och 2010 enligt den förra regeringens (S) skatteväxlingsstrategi.

Att vetenskapliga råd om fiskens bestånd ska styra de politiska besluten om fiskekvoter har också varit en politik som alla partier ställt sig bakom. Detta går att utläsa av protokollen från sammanträden i riksdagens EU-nämnd. De konkreta besluten däremot, fattas inte av Sveriges riksdag utan av samtliga EU-regeringar inom ramen för EU:s fiskeministerråd. Att den svenska regeringen i flertalet fall inte har lyckats med att genomdriva politiken för hållbara fiskekvoter på EU-nivå lämnas dock utanför denna granskning.

Riksdagen bejakade dessutom ett av de fyra krav som Naturskyddsföreningen ställt under mandatperioden när riksdagen under 2010 beslutade om att höja koldioxidskatten för industrin utanför EU:s system för utsläppshandel. Denna reform är en viktig insats för att påverka landets ekonomiska verksamhet till de pågående klimatförändringarna och kommer sannolikt att sänka utsläppen av växthusgaser i Sverige.

Faktum kvarstår dock. Aldrig tidigare i Naturskyddsföreningens historia av valgranskningar från 1985 har den sittande regeringen och riksdagen bedömts genomföra så många dåliga miljöpolitiska beslut. Den viktigaste skillnaden är att politiken under den gångna mandatperioden tagit flera steg bakåt i miljöpolitiken, jämfört med tidigare mandatperioder, där riksdagen generellt hållit en för långsam takt framåt.

En viktig del i Naturskyddsföreningens arbete som intresseorganisation för miljöfrågor och naturvård är att driva det politiska miljöarbetet framåt. Därför kritiserar vi under mandatperioderna alla regeringar som fattar miljödåliga beslut, oavsett partifärg. Endast genom konstruktiv kritik kan det politiska miljöarbetet bli bättre. Den Socialdemokratiska minoritetsregeringen fick 1991 kritik för "Öresundsbron, vacklandet i kärnkraftsfrågan, sveket i fjällskogsfrågan och den yrvakna hanteringen av den nya livsmedelspolitikens naturvårdseffekter" och att "när det kommer till konkreta beslut i de stora frågorna tvingas ofta miljöintressena vika sig."⁴ Socialdemokraternas minoritetsregering under statsminister Ingvar Carlsson och därefter Göran Persson mellan 1994 och 1998 kritiserades för att ha fört en miljöpolitik som "präglats av byråkrati, detaljstyrning och

⁴ Naturskyddsföreningen 1991, *Fingret på voteringsknappen – sex partier och miljö i riksdagen 1988-1991*

bristande flexibilitet.”⁵ Efter mandatperioden 1998-2002 kritiserade Naturskyddsföreningen Persson-regeringen bland annat för ”energiuppgörelsen med Centerpartiet och Vänsterpartiet” och ”för sitt fortsatt svaga agerande när det gäller avverkning av skogar på statlig mark.”⁶ För mandatperioden därpå, 2002-2006, gav föreningen Persson-regeringen viss positiv kritik för ”att ha försökt införa ett torskfiskestopp” och för att snabbt ha ”drivit igenom försöken med trängselskatt i Stockholm”, trots att det övergripande omdömet var att regeringen avvaktat och bromsat utvecklingen i centrala miljöfrågor.⁷

Även den förra borgerliga regeringen 1991-1994, som var en minoritetsregering, bedömdes i valgranskningen 1994 som en stor besvikelse. Då sade föreningen: ”Att den miljöpolitiska utvecklingen avstannar under en lågkonjunktur kan man ha viss förståelse för men att medvetet driva en politik som tar flera steg tillbaka, såsom den nuvarande regeringen har gjort, är ansvarslost och oacceptabelt.”⁸

Men att den nuvarande Alliansregeringen, den första borgerliga majoritetsregering sedan 1974 års regeringsform, som regerat i tider med starkare vetenskapligt stöd än någonsin och med miljöfrågorna ovanligt högt på den politiska agendan, gjort så pass långtgående nedmonteringar av natur- och miljöpolitiken måste ändå ses som ett särskilt stort misslyckande. I sin första regeringsförklaring 2006 förklarade statsminister Reinfeldt att ”[m]iljöfrågorna är avgörande för utvecklingskraften i Sverige”⁹ och i klimatfrågan har aldrig funnits starkare skäl och stöd för en offensiv politik än idag. Trots det har klimatarbetet gått alltför sakta, samtidigt som frågorna om naturskydd och ett hållbart samhälle på flera andra punkter nedprioriterats i regeringspartiernas beslut.

Oppositionspartiet Socialdemokraterna har tvärtemot regeringspartierna snarare höjt miljöambitionerna under mandatperioden. Det är alltid enklare att lova guld och gröna skogar som parti i opposition, men det är värt att notera att det skett en uppgradering av miljöpolitiken i (S). Från att ha varit det parti som efter Moderaterna varit mest miljöskeptiskt att döma av valenkäten 2006, har Socialdemokraterna ändrat åsikt från negativ eller tveksam till positiv i fem frågor under mandatperioden.

⁵ Naturskyddsföreningen 1998, *Riksdagspartierna och miljöpolitiken – analys av partiernas agerande i 20 miljöfrågor i riksdagen 1994-1988*

⁶ Naturskyddsföreningen 2002, *Riksdagspartiernas miljöpolitik – analys av partiernas agerande i tio miljöfrågor*

⁷ Naturskyddsföreningen 2006, *Sagt och gjort i miljöpolitiken – riksdagspartiernas miljöpolitiska agerande 2002-2006*

⁸ Naturskyddsföreningen 1994, *Riksdagspartierna och miljöpolitiken 1991-1994 – granskning och utvärdering av partiernas agerande i riksdagen*

⁹ Regeringsförklaringen 6 oktober 2006

I valet 2010 står de svenska väljarna inför en helt ny situation med två på förhand föreslagna konkreta regeringsalternativ. Naturskyddsföreningen hoppas att miljöfrågan inte ska omvandlas till en låst blockfråga. Miljöpolitiken bör i många delar kunna skära över blockgränsen och riksdagspartierna måste kunna bygga blocköverbyggande allianser i centrala miljöfrågor. Riksdagen är Sveriges viktigaste beslutsorgan. Där skapas de lagar och regler som formar det svenska samhället. För att vända klimatförändringarna och förlusten av naturens mångfald uppmanar Naturskyddsföreningen samtliga partier att låta miljö- och naturvårdspolitiken vara central under nästa mandatperiod.

1. NATURVÅRDSPOLITIK

1.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Biologisk mångfald:** Skjut till ökade resurser jämfört med 2006 under mandatperioden så att ytterligare skogsareal avsätts i lagstadgat områdesskydd nedanför den fjällnära skogen (krav inför valet 2006).
- **Strandskydd:** Behåll strandskyddet i miljöbalken och stärk det genom att öka länsstyrelsernas resurser för överprövning (krav inför valet 2006).
- **Vargjakt:** Stoppa licensjakten så länge vargen inte har gynnsam bevarandestatus (krav under mandatperioden).

Skydd av naturområden från oönskad exploatering har traditionellt åstadkommit genom att staten inrättat nationalparker och naturreservat. På senare år har det även skett genom biotopskydd och civilrättsliga naturvårdsavtal mellan myndigheter och markägare. Areellt sett dominerar skogsmarken statens områdesskydd. Med tanke på områdesskyddets centrala betydelse har storleken på anslaget för biologisk mångfald – anslag 1:3 inom utgiftsområde 20 i statsbudgeten (ibland kallat "reservatsanslaget") – en avgörande betydelse för naturvården och områdesskyddet i landet.

Strandskyddet å sin sida är lagstadgat och innebär ett generellt förbud mot att bygga inom 100 meter från strandlinjen. Dispens från detta förbud beviljas endast, enligt lagtexten 2006, då det finns "särskilda skäl". Trots detta har – ofta utan att särskilda skäl föreligger – alltfler stränder bebyggts, speciellt nära tätorter och längs attraktiva kustremсор, vilket inneburit stora förluster för friluftslivet och en mängd växt- och djurarter.

Om skyddet av stränder och naturområden varit frågor som främst behandlats utanför medias strålkastare råder det motsatta förhållandet i vargfrågan. Hanteringen av de blott cirka 200 vargar som finns i Sverige har rört upp känslor och orsakat intensiv debatt. Den föregående regeringen (S) tillsatte 2006 en utredare för att undersöka effekterna av rovdjursstammarnas utveckling och dåvarande rovdjurspolitik. Den ofta kallade *Rovdjursutredningen* presenterades i december 2007 och konstaterade bland annat att, trots att vargen inte uppnått en gynnsam bevarandestatus i Sverige enligt EU:s krav, både skydds jakt samt en begränsad licensjakt på varg bör vara möjlig, under särskilda förutsättningar. Det föreslogs också att rovdjursförvaltningen borde utvecklas regionalt och att förvaltningsplaner skulle utarbetas på denna nivå. Även den operativa förvaltningen ansågs kunna vara regional och innefatta beslut om licens- och skydds jakt. Naturskyddsföreningen säger nej till licensjakt på varg när stammen inte har gynnsam bevarandestatus, och menar att EU:s regler förbjuder licensjakt på varg i ett sådant fall. Frågans vikt motiverar att licensjakten blir ytterligare en granskningsfråga.

1.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

Regeringens har minskat anslaget för biologisk mångfald med ca tio procent under mandatperioden. Regeringens förslag om att införa en kompensation om 25 procent utöver marknadsvärdet till fastighetsägare vid expropriation innebär att en mindre mängd natur kan skyddas för samma belopp i statsbudgeten. Regeringen aviserade i mars 2010 att ytterligare 100 000 hektar av Sveaskogs mark kommer att användas som bytesmark vid reservatsbildningar, vilket riksdagen slog fast. Detta anses, enligt regeringens beräkningar, räcka till cirka 80 000 hektar reservat. Med dagens markpriser skulle detta motsvara ett värde i storleksordningen fyra miljarder kronor. Dock råder stor osäkerhet kring huruvida Sveaskogs bytesmark verkligen räcker till 80 000 hektar. Flera faktorer påverkar detta, bland annat är det genomsnittliga virkesförrådet väsentligt mycket lägre på Sveaskogs mark än i reservat. Bytesaffären får också konsekvenser för anslaget för biologisk mångfald, som riksdagen kommer att minska med 210 miljoner kronor årligen mellan 2011-2020. Inga ledamöter för regeringspartierna har i riksdagen motionerat för ökade resurser för reservatsbildning.

(KD) anförde i två enskilda motioner att en högre andel av den avsatta skyddsvärda skogsmarken borde utgöras av naturvårdsavtal och frivilliga avsättningar samt att det vid fall av expropriering är angeläget att äganderätten inte undergrävs. Det föreslogs också att markägaren borde erhålla ett påslag på förvärvspriset om 50 procent. (M) ansåg att frivilliga avsättningar och skötselavtal borde föredras istället för tvångsinlösning och i en motion under 2009/10 anfördes det att det tillägg för individuellt värde, som regeringen föreslagit för att kompensera intrång på äganderätten, borde, i fall av schablonpåslag, uppgå till minst 50 procent. (FP) har skrivit ett fåtal motioner om skogsskydd som i huvudsak handlar om betydelsen av trädgårdar och parker för människors hälsa och miljö. Ledamöter för (C) har argumenterat för att en större andel av medlen för bevarande av den biologiska mångfalden borde användas för flexibla naturvårdsavtal samt för ett förhållningssätt för ytterligare avsättningar av produktiv skogsmark till reservat i Norrbotten.

Vid regeringens tillträde 2006 upptog denna den föregående regeringens (S) arbete med att ta fram förslag till ändrade strandskyddsregler. Fokus låg på att åstadkomma ett differentierat skydd. Arbetet ledde fram till en proposition under 2008/09 som bland annat innehöll förslag på att nya skäl till dispens från strandskyddet skulle tillkomma och att kommunerna (istället för länsstyrelserna) skulle få ansvaret för beviljandet av dispenserna.

Till skillnad från det relativt sparsamma engagemanget bland regeringspartierna i skogsskyddsfrågan var aktiviteten betydligt febrilare när det gällde strandskyddet. (KD) anförde i en enskild motion att dispensrätten borde ligga hos kommunerna, men att undantag från strandskyddsreglerna bara borde få ges så länge det inte äventyrar

friluftslivet eller den biologiska mångfalden. Synen på strandskyddet bland motionärer från (M) tycktes vara att reglerna behöver differentieras, försvagas och, enligt somliga, avskaffas helt och hållet. Anledningen till detta var åsikten att ett generellt strandskydd hämmar utvecklingsmöjligheterna för flera av landets mindre kommuner. (FP) anförde i en enskild motion under 2007/08 att det måste ställas höga krav på de kommuner som vill ha ett lokalt anpassat strandskydd, så att höga naturvärden bevaras och privatiseringar av strandremsor förhindras. Fyra enskilda motioner från (C) framhöll huvudsakligen vikten av ett lokalt anpassat strandskydd. Det ansågs i en enskild motion från (C) att strandskyddet uppfyller en "viktig funktion i att bevara den möjlighet att bada och idka friluftsliv inom strandområden som allmänheten har enligt allemansrätten" samt att skyddet kan "särskilt i tätbefolkade områden, ha betydelse för djur- och växtliv", men motionärerna ansåg samtidigt att det fanns ett behov av att differentiera skyddet.

Även i vargfrågan har regeringen fortsatt ett av den föregående regeringens (S) påbörjade arbeten. Mot bakgrund av den rovdjursutredning som den förra regeringen (S) tog initiativ till presenterade Alliansregeringen en proposition i ämnet 2009. Regeringens förslag gick i huvudsak ut på att förvaltningen av rovdjuren borde regionaliseras så att beslut angående olika former av jakt kan fattas på lokal nivå. Angående vargen föreslog regeringen att en begränsad form av licensjakt borde kunna inledas där "genetiskt värdefulla vargar" skulle undantas. Alliansregeringen genomförde under mandattiden dessutom ett antal ändringar i jaktförordningen som innebar ett vidgande av de möjligheter som finns för ägare och andra att vidta åtgärder för att skydda tamdjur, innanför hägn såväl som jakthundar. Ändringen av 28§ jaktförordningen ansågs av Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten göra att "fredningen av rovdjur i praktiken sätts ur spel". Ledamöter för samtliga regeringspartier lämnade in enskilda motioner under mandattiden, vari alla partier framförde åsikten att beslut som rör förvaltningen av rovdjuren borde regionaliseras. (KD) såg detta som en naturlig utveckling "dels för att säkra en balanserad förvaltning av rovdjuren, dels för att man enkelt och okomplicerat kan följa eventuella förändringar som sker i stammarna". (M) anförde att särskilt besluten om skyddsjakt borde fattas på länsnivå, detta för "att få kortare beslutsvägar och möjliggöra snabbare beslut". (FP) ansåg att en förvaltning närmare de "berörda" människorna "skapar ökad tilltro, dvs. en tilltro som innebär att fler också kommer att ta avstånd från den illegala jakten". Ledamöter för (C) ansåg att det kan finnas behov av både regionala och nationella minimi- och maximimål för rovdjursstammarna samt att det är av stor betydelse att beslut fattas om att reglering av vargstammen ska kunna ske genom jakt. För att öka kunskapen och förståelsen om de svenska rovdjuren ansåg samma ledamöter att en satsning på kunskapsspridning borde ske, där rovdjurscentret "De 5 stora" i Järvsö lyftes fram som ett gott exempel.

1.3 Oppositionspartierna

En närmare titt på oppositionspartiernas föreslagna anslag för biologisk mångfald, i varje partis skuggbudget under mandatperioden, synliggör att ambitionsnivån för (S) också sänkts men legat på ett något högre anslag än regeringen, att (V) siktat högre (upp till 19 procent högre anslag än regeringens) och att (MP) satsat högst (med upp till 46 procent högre anslag än regeringens). De tre oppositionspartierna lade tillsammans under våren 2010 en gemensam motion att anslaget för biologisk mångfald 2011 skulle vara 32 procent högre än regeringens förslag, och förenligt med Naturskyddsföreningens krav inför valet 2006.

Oppositionspartierna lämnade också in en gemensam följdmotion angående regeringens förslag om ett schablonpåslag vid expropriationsersättningar på 25 procent. De avvisade propositionen och hänvisade till Lagrådets yttrande om att påslaget skulle leda till "ökade kostnader för det allmänna, vilket kan inge betänkligheter exempelvis när det gäller möjligheterna att skydda orörd natur och intressanta kulturbyggnader".

När det gäller strandskyddet enades oppositionspartierna i två följdmotioner angående regeringens proposition. I den första ansåg partierna att propositionen skulle innebära "uppluckrade strandskyddsregler vars tolkningar kan slå hårt mot allemansrätten och även innebära ett steg tillbaka i klimat- och miljöarbetet". I den andra gemensamma följdmotionen ansåg partierna att förslaget innebar en för stark övervikt av lättnader, utan balanserande skärpningar i lagtexten och att höga krav borde ställas på beslutsunderlaget som reglerar när områden för landsbygdsutveckling får inrättas.

Samma enighet som rådde i strandskyddsfrågan återfanns inte i det rödgröna blocket när det kom till vargfrågan. Oppositionspartierna svarade på regeringens proposition med varsin följdmotion där (MP) tog avstånd från ett flertal av regeringens förslag, bland annat lämpligheten i att införa licensjakt på varg. (S) var både positivt och negativt till regeringens förslag. En ökad regionalisering samt en begränsad licensjakt mottogs i huvudsak positivt. Partiets motionärer var dock mer skeptiska till förslaget om en införsel av vargar från öst. Även i utskottsbehandling av regeringens nya rovdjursförvaltning ställde sig (S) bakom en begränsad och kontrollerad form av licensjakt på varg. (V) pekade i en av sina motioner på risker förknippade med en regionalisering av förvaltningen till länsstyrelserna och ställde sig öppet för ett införande av licensjakt först när vargen uppnått gynnsam bevarandestatus. (V) ansåg också att jaktförordningen borde återgå till endast skydd av tamdjur i hägn. Inför kammarens omröstning om licensjakt reserverades sig (V) tillsammans med (MP) och föreslog att licensjakt inte bör tillåtas och att populationens storlek inte ska påverkas av annan jakt än skyddsjakt.

1.4 Miljöomdöme för naturvård

Detta avsnitt innehåller två krav från valenkäten 2006, de om att öka anslaget för biologisk mångfald och om att behålla strandskyddet, samt kravet om förbud mot vargjakt som presenterats under mandatperioden.

I föreningens valenkät 2006 var det endast (FP) bland de borgerliga partierna som instämde i Naturskyddsföreningens två förslag om att öka anslaget för biologisk mångfald och att behålla strandskyddet. För detta fick (FP) grönt ljus som miljöomdöme 2006. Övriga Allianspartier – (KD), (M) och (C) – tyckte annorlunda och tilldelades därför rött ljus som betyg på sina vallöften 2006. Den naturvårdspolitik som regeringspartierna har fört under mandatperioden, med minskade anslag för biologisk mångfald och en nedmontering av strandskyddet, anser Naturskyddsföreningen inte är hållbar. Därför får regeringspartierna rött ljus som miljöomdöme i dessa frågor baserat på sitt agerande i riksdagen under mandatperioden. Utfallet är ett tecken på att framför allt (FP) tagit flera steg tillbaka vad gäller sina krav på politiken för naturvård.

Oppositionspartierna (MP) och (V) instämde i Naturskyddsföreningens båda naturvårdsförslag från 2006 och har också fört en politik under mandatperioden som överensstämmer med dessa vallöften. Grönt ljus i de två första frågorna för dessa två partier. (S), som 2006 instämde i föreningens förslag på att öka anslagen för biologisk mångfald, har i sju av åtta skuggbudgetar under mandatperioden fört en politik som inte alls överensstämmer med vallöftet. Den sista vårbudgeten 2010 däremot, som lades tillsammans med (MP) och (V), innebar en rejäl uppväxling av ambitionerna. (S) tilldelas därför också grönt ljus för sitt agerande i riksdagen för biologisk mångfald. (S) får också grönt ljus för sitt agerande med avseende på strandskyddet, då partiet tillsammans med (MP) och (V) lade en gemensam motion på att de uppluckrade reglerna kan slå hårt mot allemansrätten och innebär ett steg tillbaka i klimat- och miljöarbetet.

Bedömningen av partiernas inställning till föreningens krav på förbud mot licensjakt på varg baseras på partiernas motioner under valåret 2005/06 (se bilaga 1). Av riksdagsarkivet framgår att både (KD) och (M) föreslagit licensjakt inför valet 2006, vilket gav rött ljus som miljöomdöme för partiernas inställning 2006. (FP) och (C) motionerade enskilt om en utökad skydds jakt, utan att föreslå licensjakt. (FP) får därför grönt ljus. (C) lovade dock i en enkät i Svensk Jakt inför valet att öppna för licensjakt på varg, och därför får partiet gult ljus. (MP) lade i motioner och sitt valmanifest från 2006 vikt vid vargstammens fortlevnad och utveckling, snarare än möjligheter till olika former av jakt. Även (V) uppvisade i motioner från 2005/06 en negativ inställning till utökad vargjakt. Både (MP) och (V) fick således grönt ljus för sin inställning 2006. (S), däremot, som i motioner diskuterade djurägares rätt att skjuta rovdjur utan att förslå licensjakt, fick gult ljus som miljöomdöme 2006.

Regeringens beslut om licensjakt på varg gör att regeringspartierna tilldelas ett rött ljus för sitt agerande i frågan. Under mandatperioden har (S) i motioner ställt sig positivt till en licensjakt på varg, vilket ger dem rött ljus. (MP) och (V) röstade mot regeringens förslag och får därför grönt ljus i vargfrågan.

Granskningsfråga	KD		M		FP		C		MP		S		V	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Skjut till ökade resurser, jämfört med 2006, under mandatperioden så att ytterligare skogsareal avsätts i lagstadgat områdesskydd nedanför den fjällnära skogen.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Behåll strandskyddet i miljöbalken och stärk det genom att öka länsstyrelsernas resurser för överprövning.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Stoppa licensjakten så länge vargen inte har gynnsam bevarandestatus.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	GUL	RÖD	GRÖN	GRÖN	GUL	RÖD	GRÖN	GRÖN

2. KLIMAT OCH ENERGI

2.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Klimatmål:** Sätt mål för att sänka de svenska utsläppen av växthusgaser med 30 procent i Sverige till 2020 jämfört med 1990 (krav inför valet 2006).¹⁰
- **Koldioxidskatt:** Höj koldioxidskatten för den lätta industrin (krav under mandatperioden).¹¹
- **Kärnkraft:** Avveckla kärnkraften (krav under mandatperioden).¹²
- **Uranbrytning:** Uranbrytning ska förbjudas i Sverige (krav inför valet 2006).
- **Vattenkraft:** Ta bort elcertifikaten för ny, såväl storskalig som småskalig, vattenkraft (krav inför valet 2006).

Klimatförändringarna beskrivs ofta som den moderna tidens stora miljöutmaning. Naturskyddsföreningens krav på klimatmål bör ses mot bakgrund av att EU och Sverige redan inför valet 2006 ställt sig bakom långtgående mål för utsläppsminskningar till 2050. För fyra år sedan fanns ramarna som skulle omvandlas till konkret politik under mandatperioden, som bland annat skulle innehålla tydliga mål för utsläppsminskningar för Sverige. Nära länkat till ett upprättande av nationella mål låg reformer av koldioxidskatter för att påverka utsläppen. En koldioxidskatt som legat relativt lågt i Sverige har varit skatten för den industri som ligger utanför EU:s utsläppshandelssystem (ofta lite slarvigt kallat "den lätta industrin"). Anledningen till den låga skattesatsen har från flera håll framhållits vara hoten mot industrins konkurrenskraft och risken för ett eventuellt "koldioxidläckage" (dvs. att industrin flyttar utomlands).

Klimatpolitiken relateras ofta till energipolitiken, närmare bestämt till vilken typ av energiproduktion vi bör ha i Sverige. De borgerliga partiernas nyformade Allians för Sverige hade redan i valrörelsen ställt sig bakom en bred energiuppgörelse. I denna enades de borgerliga partierna om att under mandatperioden upphäva lagen om att avveckla kärnkraften till 2010, en lag som har sina rötter i folkomröstningen om kärnkraft 1980. De befintliga kärnkraftverken skulle därmed kunna fortsätta sin energiproduktion även efter 2010. Däremot enades de borgerliga partierna 2006 om att varken ge

¹⁰ Föreningens krav förändrades delvis under mandatperioden, från 30 procent i valenkäten 2006 till 40 procent under mandatperioden (se bl.a. Naturskyddsföreningen 2009, *Policy klimat*). Naturskyddsföreningen anser att EU:s och de svenska utsläppen av växthusgaser skall minska med minst 90 procent till 2050 jämfört med 1990 års nivå. För att närma sig detta mål i ungefärlig procentuellt jämn takt krävs en minskning med minst 40 procent under perioden 1990-2020 inom Sverige. Detsamma gäller inom EU som helhet.

¹¹ Naturskyddsföreningen 2007, *Tio förslag för en bättre klimatpolitik*.

¹² Se t.ex. Sydsvenskan 2009-11-14, *Aktuella frågor: "Dags att avveckla"*.

förnyade driftstillstånd till de två kärnreaktorer som hade stängts eller häva förbudet mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer i Sverige under mandatperioden.

Uranbrytning sker för att utvinna det radioaktiva bränsle som används i kärnkraftverk. I Sverige är prospektering och utvinning av uran tillståndspliktigt, men i dagsläget finns inte några urangruvor. I samtliga beslut om uranbrytning är det regeringen som ska fatta det mest avgörande beslutet. Kommuner som berörs av uranbrytningen har dock en partiell vetorätt som regeringen måste beakta.

Vid sidan av kärnkraften har Sverige en stor produktion av vattenkraft, en viktig energikälla eftersom den är förnybar. Svenska elleverantörer är kvoterade ett antal elcertifikat, ett styrmedel som skapar bättre ekonomiska villkor för miljöanpassad elproduktion och dessutom stimulerar utbyggnaden av elproduktion med förnybara källor. Strax innan slutet av förra mandatperioden 2006 fattade riksdagen beslut om att den småskaliga vattenkraften efter utgången av år 2010 inte längre skulle vara certifikatberättigande. Den storskaliga vattenkraften ingick dock fortfarande, trots att Sverige redan har byggt ut merparten av älvarna och vattendragen, vilket förstört livsmiljöerna för ett stort antal arter och utarmat stora landskapsvärden.

2.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

Efter tillsättning av ett vetenskapligt råd för klimatfrågor, en parlamentarisk klimatberedning samt en klimatkommission, och dessutom efter förhandlingarna mellan EU:s ministerråd och EU-parlamentet hösten 2008 för att sätta EU:s gemensamma mål för utsläppsminskningar om 20 procent till 2020, presenterade den sittande regeringen ett klimat- och energipaket vintern 2009. Förslaget satte upp ett mål om 27 procents utsläppsminskningar inom Sverige till 2020 jämfört med 1990, och 13 procent utom Sverige. Samtidigt lade regeringen grunden till fortsatt kärnkraftsproduktion och nybyggnation efter 2010. I Klimatberedningen hade framför allt representanten för (KD) krävt mer långtgående klimatmål, som inte bifölls av utredningen.

Regeringens klimat- och energipaket aviserade även vissa strukturella förändringar av koldioxidskattesystemet, i syfte att göra det enklare att genomföra träffsäkra och ändamålsenliga styrmedelsförändringar. Detta föranledde en departementsutredning som 2009 presenterade ett konkret förslag om höjning av koldioxidskatten för industrin utanför utsläppshandeln. Denna industri hade vid mandatperiodens början koldioxidskatten nedsatt till 21 procent av den fulla koldioxidskatten som betalas av exempelvis hushållen. Hösten 2009 lade regeringen en proposition om en knapp tredubbling av denna koldioxidskatt till 2015 (förutsatt oförändrat normalskattenivå), genom en höjning av den lätta industrins nedsättning från 21 till 30 procent i ett första steg år 2011, och därefter en vidare höjning från 30 till 60 procent år 2015.

I klimat- och energipaketet presenterade regeringen en handlingsplan för att nå målet att 50 procent av den svenska elproduktionen 2020 ska komma från förnybar energi, jämfört med de drygt 40 procent som idag kommer från förnybara energikällor. De föreslagna insatserna bestod bland annat av en höjning av ambitionen i elcertifikatsystemet, fortsatt arbete för att underlätta nätanslutningar för förnybar el och ett mål att öka vindkraften till 30 TWh.

En sökning i riksdagens dokumentarkiv visar att ledamöter från regeringspartierna inte har motionerat om höjda klimatmål eller om specifika förändringar av koldioxidskatten för den lätta industrin, förmodligen eftersom båda dessa frågor hanterats av regeringen.

Den svenska kärnkraftspolitiken har radikalt ändrat riktning under mandatperioden efter regeringens klimat- och energipaket. Dels har statsminister Reinfeldt i en radiointervju öppnat för uranbrytning i Sverige (vilket även diskuterats i riksdagen utan att detta därefter behandlats av regeringen), dels har regeringen 2010 lagt olika propositioner i frågan, bland annat en om att häva lagen om kärnkraftsavveckling och en om att tillåta uppförande av nya kärnkraftsreaktorer, under förutsättning att de nya reaktorerna ersätter befintliga reaktorer. Den senare propositionen fick skarpa följdmotioner av bland annat ledamöter för (C). En ledamot för (C) lyckades i energiutskottets behandling av propositionen senarelägga tidpunkten då lagen skulle träda i kraft från den första augusti 2010 till årsskiftet 2010/11, och har därigenom, enligt motionären själv, möjliggjort att frågan om nya kärnkraftverk kan bli en valfråga. Vid kammarens votering i frågan valde två andra ledamöter för (C) att rösta mot regeringens förslag. En av dessa personer har under Almedalsveckan 2010 meddelat att hon lämnar (C) för (S).

Vad gäller uranbrytning anförde en ledamot för (M) i en enskild motion från 2006/07 att regeringen bör se över eventuella miljökonsekvenser kring uranbrytning i Sverige i syfte att öppna för ny uranbrytning i Sverige. (C) är dock det regeringsparti som motionerat mest negativt om uranbrytning under mandatperioden. I en enskild motion från 2009/10 föreslogs att ge kommunerna möjlighet till vetorätt redan för uranprospekteringar, vilket förmodligen skulle minska prospekteringarna. Varken (KD) eller (FP) har motionerat i det specifika ärendet.

Strax innan slutet av förra mandatperioden fattade riksdagen beslut om att den småskaliga vattenkraften efter utgången av år 2010 inte längre skulle vara certifikatberättigande. Den sittande regeringen upphävde detta beslut redan i budgetpropositionen för 2007, vilket medför att Naturskyddsföreningens önskemål fortfarande inte är uppfyllt. Motioner från regeringspartierna under mandatperioden indikerar att det främst är ledamöter för (KD) och (M) som uttryckt sitt stöd för fortsatt elcertifikat på vattenkraft. Ledamöter för (C) har krävt att delar av de stora ekonomiska värden som genereras genom vattenkraftsproduktion ska återföras till kommunen där vattenkraften genereras. Ingen ledamot för (FP) har motionerat i ärendet.

2.3 Oppositionspartierna

Oppositionspartierna lade 2009 en gemensam följdmotion till regeringens klimat- och energiproposition, där de krävde att de totala utsläppen av växthusgaser inom Sverige ska minska med 40 procent från 1990 till 2020. Eftersom partierna i sina beräkningar utgått från ett lägre mål för utsläppsminskningarna inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter (där en stor del av den svenska industrin ingår), än vad Naturskyddsföreningen gjort i kravberäkningarna, medför detta att oppositionspartierna i denna följdmotion faktiskt krävde aningen mer utsläppsminskningar på hemmaplan än vad Naturskyddsföreningen krävt.

(MP) har löpande under mandatperioden motionerat om en fördubbling av koldioxidskatten för den svenska industri som inte ingår i EU-systemet för handel med utsläppsrätter (i form av en höjning av industrins nedsättning från den fulla koldioxidskatten). (MP) har även motionerat om kraftiga höjningar av koldioxidskattens generella nivå (en höjning med 60 öre från 105 öre till 165 öre per kg koldioxidutsläpp, vilket motsvarar +57 procent mellan 2010-2012), vilket i sin tur även påverkar skatten för den lätta industrin.

Under mandatperioden har (S) lagt 16 motioner med anledning av koldioxidskatt, fördelade över alla fyra riksmöten. Fast det är bara under det pågående riksmötet som (S) föreslagit konkreta höjningar av koldioxidskattens generella nivå, där partiet krävde en höjning från 105 öre till 111 öre (+6 procent) per kg koldioxidutsläpp. (V) har lagt sammanlagt 26 motioner som berör koldioxidskatt under mandatperioden, bland annat föreslagit skattehöjningar som enligt partiets beräkningar motsvarar 150 miljoner i skatteintäkter för skatt på industrin och jordbruket som ligger utanför utsläppshandeln, genom en minskning av nedsättning av koldioxidskatten för jordbruket från 21 till 30 öre per kg koldioxid.

Oppositionspartierna har i energiutskottets behandling av regeringens kärnkraftspolitik 2010 gemensamt reserverat sig mot att tillåta ny kärnkraft. I en reservation yrkades stöd för att "kärnkraften bör fasas ut med hänsyn till sysselsättning och välfärd och i den takt som kärnkraftselen kan ersättas med el från förnybara källor samt genom energieffektivisering." (MP) har i sina motioner krävt att kärnkraften ska vara avvecklad till 2019, (V) har i motioner föreslagit en avveckling till 2025, medan (S) i sina motioner snarare haft utgångspunkten att kärnkraften kommer att producera el under överskådlig tid.

(MP) har under mandatperioden lagt två kommittémotioner med uppmaning till regeringen att lägga fram ett förslag till ändring av minerallagen som tydligt förbjuder uranbrytning i Sverige. Partiet har även föreslagit ändringar av minerallagen som tydligt förbjuder prospektering efter uran i Sverige. Att regeringen bör införa en kommunal vetorätt mot uranprospektering har även yrkats av flera motionärer i (MP).

Ledamöter för (S) har i enskilda motioner krävt att en miljöprövning bör ske redan vid tillfället då tillstånd utfärdas för provborring. Samtliga enskilda motioner från (S) under mandatperioden har dock yrkat på att regeringen bör utreda om det ökade uranintresset motiverar ändringar i minerallagen, inte på att regeringen bör införa ett specifikt förbud mot uranbrytning.

(V) har också motionerat om att regeringen inte ska ge tillstånd för uranbrytning.

Gemensamt har samtliga oppositionspartier under 2009/10 motionerat med budskapet att "En rödgrön regering kommer aldrig att medverka till att uranbrytning startas i Sverige."

2.4 Miljöomdöme för klimat och energi

Detta avsnitt innehåller tre krav som presenterades i Naturskyddsföreningens valenkät 2006 och två krav som ställt under mandatperioden. I valenkäten 2006 var (KD) och (M) generellt mot Naturskyddsföreningens önskemål om klimat- och energipolitiken. (KD) ställde sig dock positivt till att förbjuda uranbrytning i Sverige och (M) ställde sig bakom föreningen krav på elcertifikat, eftersom partiet helt ville avskaffa systemet som premierar miljöanpassad el. (FP) och (C) höll 2006 med föreningen vad gäller klimatmålet. (C) krävde förbud mot uranbrytning i Sverige och (FP) ville ta bort elcertifikaten för stor- och småskalig vattenkraft.

Regeringens beslutade klimatmål på 27 procent minskningar av växthusgasutsläpp till 2020 ger alla regeringspartierna rött ljus på sitt agerande. I frågan om klimatmål har alltså (FP) och (C) fått ta steget tillbaka i den förda politiken som letts av Alliansregeringen. (C) och (KD) har inte fått igenom sina vallöften om ett förbud mot uranbrytningen. Regeringspartierna får dessutom rött ljus för sitt beslut att den småskaliga vattenkraften skulle bli elcertifikatsberättigande, vilket indikerar att (M) och (FP) fått ge upp sina vallöften.

Bland oppositionspartierna har (S) och (V) växlat upp sina ambitioner vad gäller klimatpolitiken. Från att i enkäten 2006 ställt sig bakom ett minskningsmål på 25 procent för växthusgasutsläppen till 2020 har partierna höjt ribban till 40 procent under mandatperioden. Därför har (S) och (V) gått från rött till grönt ljus vad gäller miljöomdöme för vallöfte och förd politik i denna fråga. Även på frågan om uranbrytning har (S) växlat upp sin miljöpolitik. Från att ha ställt sig negativt till ett nationellt förbud mot uranbrytning i valenkäten 2006, arbetar partiet i riksdagen nu för en mer tydligt kritisk politik tillsammans med (MP) och (V).

Trots att (MP) var det enda partiet med tydliga förslag på att höja koldioxidskatten för den lätta industrin inför förra valet 2006, så har regeringspartierna under mandatperioden fattade beslut i frågan. Detta är positivt enligt Naturskyddsföreningen. Samtliga partier får i denna fråga grönt ljus som miljöomdöme för sitt agerande i frågan. Vad gäller föreningens krav på att avveckla kärnkraften, som presenterades under mandatperioden, har samtliga partier hållit sina vallöften. De borgerliga partierna höll vad de lovade i Allians för Sveriges valmanifest – att upphäva avvecklingslagen. Rött ljus således för både vallöften och utfall för (KD), (M), (FP) och (C). Omvänt höll också oppositionspartierna vad de lovade – att behålla politiken för att avveckla kärnkraften, vilket ger grönt ljus.

	KD		M		FP		C		MP		S		V	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Sätt klimatmål på minskning av växthusgasutsläpp med 30 procent inom Sverige till 2020.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN
Höj koldioxidskatten för den lätta industrin som inte ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter.	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN
Behåll politiken för att avveckla kärnkraften.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Uranbrytning ska förbjudas i Sverige.	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GUL	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Ta bort elcertifikaten för ny, såväl storskalig som småskalig, vattenkraft.	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	GRÖN	RÖD	GUL	GRÖN	GRÖN

3. TRAFIK

3.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Registreringsskatt:** Inför en effekt- och koldioxidrelaterad registreringskatt för nya lätta fordon (krav inför valet 2006).
- **Trängselskatt:** Ge kommuner och landsting/regioner rätt att införa trängselavgifter och möjlighet att utnyttja intäkterna till t.ex. förbättrad kollektivtrafik eller sänkt inkomstskatt (krav inför valet 2006).
- **Kilometerskatt:** Inför kilometerskatt för tunga fordon (krav under mandatperioden).

I Sverige finns för närvarande ingen skatt på registrering av nya bilar, ett styrmedel som på ett effektivt sätt skulle stimulera ökat antal registreringar av bränsleeffektiva, därmed klimatanpassade fordon. En registreringskatt finns exempelvis i Finland. Trängselskatt däremot, har Sverige haft sedan försöket i Stockholm under första halvan av 2006. Naturskyddsföreningen vill att det ska bli tillåtet för kommuner och landsting/regioner att själva ta beslut om att införa trängselskatt om det behövs för att hantera köer, miljöproblem eller säkerhet. Nuvarande grundlag tillåter dock inte riksdagen att överlämna skatteansvaret till kommunerna eller landsting. Detta är skälet till att nuvarande trängselskatt är en statlig skatt där alla viktiga beslut, även i lokala detaljer, tas av riksdagen och där Skatteverket samlar in alla pengar. För att ett system ska kunna komma till stånd där kommuner och landsting/regioner får ta beslut om att införa trängselavgift och kunna använda intäkterna krävs det att riksdagen ändrar i regeringsformen.

Syftet med en kilometerskatt är att se till att den tunga trafiken i ökad grad betalar sina samhällsekonomiska marginalkostnader i form av avgaser, buller, olyckor, vägslitage med mera. Skatten skulle samtidigt leda till att konkurrensvillkoren mellan svensk- respektive utlandsregistrerade fordon jämnas ut, eftersom det med en skatt baserad på körsträcka inte skulle gå att vinna fördelar genom att i Sverige köra på lågbeskattad diesel från andra EU-länder. En kilometerskatt kan också vara ett verktyg för att åstadkomma en överflyttning av godstrafik från väg till spår. Den förra regeringen (S) lade 2005/06 fram ett förslag om att införa kilometerskatt för tunga lastbilar. För att utföra analysen uppdrog regeringen, i juli 2006, Statens institut för kommunikationsanalys, SIKÅ. Myndigheten kom slutligen fram till att en kilometerskatts betydelse för transportkostnaderna, och därmed produktion och sysselsättning, är små men att skatten ändå borde fasas in stegvis. Det rekommenderades också att skatten borde differentieras med hänsyn till fordonens vikt, antal axlar och miljöklassstillhörighet.

3.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

En koldioxidifferentierad registreringskatt har inte behandlats av den sittande regeringen under pågående mandatperiod, men däremot trängselskattens

decentralisering. Till följd av en omfattande parlamentarisk grundlagsutredning lämnade regeringen i december 2009 propositionen *En reformerad grundlag*. Regeringen delade grundlagutredningens uppfattning att det bör vara möjligt för kommuner att meddela föreskrifter gällande t.ex. trängselskatt och anser därmed att de konstitutionella hindren mot detta bör tas bort. Utskottet godkände regeringens förslag och riksdagen röstade för en grundlagsändring. Som med alla grundlagsändringar krävs det dock två riksdagsbeslut med val emellan för att ändringen ska träda i kraft.

Vad gäller kilometerskatten, gav den sittande regeringen efter sitt tillträde SIKA, och samverkande myndigheter, i uppdrag att komplettera den tidigare rapporten om kilometerskatt avseende inverkan på näringar, konsekvenser för regioner, administrativa kostnader samt produktions- och sysselsättningseffekter för skogsbruket.

I mars 2009 överlämnade regeringen en proposition med förslag på åtgärder för att nå ett mål som innebär att "utsläppen av växthusgaser år 2020 ska vara ca 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå". För att åstadkomma detta avsåg regeringen komplettera tidigare styrmedel med bl.a. "utvecklade ekonomiska styrmedel på skatteområdet". Trots att åsikten om att kilometerskatt har vissa fördelar uttrycktes i propositionen, bedömde regeringen att det vid tillfället inte var aktuellt att införa en kilometerskatt. Det påpekades samtidigt, med hänvisning till den kompletterande analys av kilometerskatt som regeringen 2007 uppdrog SIKA att genomföra, att de administrativa kostnaderna för en kilometerskatt var lika stora som vinsten i form av samhällsnytta. SIKA hade nämligen 2007 beräknat att samhällsvinsten (värdet av lastbilstrafikens anpassning till kilometerskatten) skulle vara mellan 180-400 miljoner kronor per år och att kostnaden för att införa skattesystemet skulle uppgå till cirka 350 miljoner kronor per år.

Ledamöter för (KD), (M) och (C) har under mandatperioden motionerat mot införande av en kilometerskatt, eftersom de anser att den skulle slå mot den svenska konkurrenskraften.

3.3 Oppositionspartierna

Registreringsskatt har behandlats av samtliga oppositionspartier. (MP) har drivit frågan om en koldioxiddifferentierad registreringskatt under hela mandatperioden. Ledamöter för (S) hävdade i en enskild motion från 2008/09 att det behövs en klimatdifferentierad registreringskatt, men lade dock inte fram något konkret skatteförslag. (V) har i sex partimotioner under mandatperioden föreslagit införande av registreringskatt.

(MP) har vid ett flertal tillfällen även motionerat angående ett införande av kommunala trängselavgifter, eftersom trängselskatten har ansetts vara ett "effektivt verktyg som bör användas i alla de större städerna" och där skatteintäkterna "i sin tur [kan] användas till satsningar på kollektivtrafiken." Ledamöter från (S) har föreslagit att trängselskatter

borde införas i Göteborg och Malmö och att intäkterna borde finansiera en utbyggd kollektivtrafik. (S) anförde dessutom i en kommittémotion under 2008/09 att försök med trängselskatt bör genomföras i fler kommuner än enbart Sveriges tre största städer. (V) anförde i bl.a. en kommittémotion och två partimotioner under riksmötet 2006/07 att kommuner bör ges rätt att ta ut trängselavgifter. I väntan på en ändring i grundlagen som möjliggör detta ansåg partiet att den kommun som så önskar ska få möjlighet att införa trängselskatt genom avtal med regeringen.

(MP) har i flertalet kommitté- och partimotioner behandlat kilometerskatt och bland annat krävt ett införande. Även (S) har uttryckt i motioner att det "bör övervägas om en kilometerskatt för tunga lastbilstransporter ska införas i Sverige." En enskild (S)-motion från 2008/09 krävde att kilometerskatt borde "införas snarast för kommersiella transporter som drivs med fossila bränslen." I en partimotion från (V) anfördes det att kilometerskatt för tunga fordon borde införas "för att motverka en ytterligare ökning av den tunga trafiken och stimulera till bränsleeffektivare fordon." Samtliga oppositionspartier enades 2009/10 om en flerpartimotion där partierna sade: "Vi vill införa en kilometerskatt för tunga lastbilstransporter i Sverige, men hänsyn bör tas till skogsindustrin som saknar alternativ till transport på väg. [...] Ambitionen ska vara att kilometerskatten genomförs nästa mandatperiod."

3.4 Miljöomdöme för trafik

Detta avsnitt innehåller två krav från valenkäten 2006, de om registrerings- och trängselskatter, och ett krav om kilometerskatt som uppkommit under mandatperioden. Samtliga borgerliga partier var i valenkäten 2006 mot en effekt- och koldioxidrelaterad registreringskatt och tilldelades därför rött ljus som miljöomdöme för sina vallöften. Denna fråga har heller inte behandlats av regeringen under mandatperioden, vilket, trots att passiviteten förmodligen varit avsiktligt, resulterar i ett gult ljus som miljöomdöme för regeringspartierna, baserat på agerandet i riksdagen. Rött blev gult ljus för alla borgerliga partier i frågan om registreringskatt.

(MP) och (V) har båda drivit frågan om en koldioxiddifferentierad registreringskatt under mandatperioden, vilket överensstämmer med deras vallöften från valenkäten 2006. Grönt ljus för både sagt och gjort för partierna i detta fall. (S), som inte instämde i föreningen förslag 2006, har i en enskild motion under mandatperioden uttryckt sig positivt till registreringskatten, utan att lägga fram ett konkret lagförslag. Rött ljus omvandlades därför till gult för (S) i frågan om registreringskatt.

I frågan om lokal trängselskatt, däremot, var endast (M) mot Naturskyddsföreningens förslag 2006, och fick därför rött ljus. Baserat på regeringspartiernas vallöften har utfallet i den förda politiken varit positivt vad gäller trängselskatten, även om ändringen av grundlagen som medger kommuner och landsting att själva besluta om lokala trängelskatter först kan realiseras under nästa mandatperiod. Miljöomdömet för (M) har

i denna fråga omvandlats från rött ljus för sitt vallöfte till grönt ljus för den förda politiken. Övriga borgerliga partier håller sina vallöften och får grönt ljus för både löfte och utfall.

(MP) och (V) instämde i förslaget om trängselskatter 2006 och har uppfyllt sina vallöften genom motioner. (S) har däremot växlat upp under mandatperioden. Från att ha varit tveksamt positiv till Naturskyddsföreningens förslag 2006 har partiet röstat för en grundlagsändring som syftar till att låta kommuner och landsting besluta om lokala trängelskatter. Därför går (S) från gult till grönt ljus i denna fråga.

De borgerliga partierna uttryckte i flerpartimotion under riksmöte 2005/06 att Sverige inte ensidigt bör införa kilometerskatt utan att övriga EU-länder gör detsamma (se bilaga 1). Därför gav föreningen samtliga borgerliga partier ett rött ljus för sin inställning för fyra år sedan. Som framgår av granskningen diskuterades i riksdagen en eventuell kilometerskatt på tung trafik med anledning av regeringens klimat- och energiproposition, där regeringen samt miljö- och jordbruksutskottet föreslog att kilometerskatt inte skulle införas. Alla regeringspartier får därför även ett rött ljus som miljöomdöme på agerandet i denna fråga.

(S) hade 2006 inte något tydligt vallöfte för kilometerskatten 2006. Avsaknaden av motioner med tydliga lagförslag gjorde att (S) tilldelades gult ljus som miljöomdöme för kilometerskatten. (V) hade heller inte något tydligt vallöfte 2006, men har per telefon uppgivit att partiet länge varit en förespråkare för kilometerskatt. (V) fick därför grönt ljus för sin inställning i denna fråga. (MP), däremot, lovade i valrörelsen 2006 att arbeta för att införa kilometerskatt för tunga fordon, vilket gav grönt ljus som miljöomdöme. Samtliga oppositionspartier röstade under mandatperioden för ett förslag att införa kilometerskatt, ett förslag som inte bifölls i kammaren, och får därför alla grönt ljus i denna fråga.

	KD		M		FP		C		MP		S		V	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Inför en effekt- och koldioxidrelaterad registreringsskatt för nya lätta fordon.	RÖD	GUL	RÖD	GUL	RÖD	GUL	RÖD	GUL	GRÖN	GRÖN	RÖD	GUL	GRÖN	GRÖN
Ge kommuner och landsting/regioner rätt att införa trängselavgifter och möjligheten att utnyttja intäkterna till t.ex. förbättrad kollektivtrafik eller sänkt inkomstskatt.	GRÖN	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Inför kilometerskatt för tunga fordon.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN

4. JORDBRUK

4.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Genmodifierade grödor (GMO):** Lagstifta om att odlare av genmodifierade grödor dels blir strikt ansvariga för eventuell genspridning från sina grödor, dels hålls ersättningsskyldiga om genspridning sker till skada för andra odlare (krav inför valet 2006).
- **Ekologiskt jordbruk:** Höj målen för ekologiskt odlad åkerareal till 30 procent till 2010 (krav inför valet 2006).

Odling av GMO regleras sedan tidigare inom EU och GM-grödor kunde redan vid starten av mandatperioden odlas kommersiellt i Sverige. Naturskyddsföreningens krav handlar både om att eventuella miljöskador till följd av odling ska ersättas, och om så kallad samexistens mellan lantbrukare, dvs. att man fritt ska kunna välja exempelvis ekologisk odling utan att riskera påverkas negativt av GM-grödor.

Den förra regeringen (S) tillsatte två utredningar, dels en om möjligheter att kräva skadestånd för skador som orsakats av GMO på den biologiska mångfalden, dels för att analysera behovet av särskilda skadestandsregler avseende ekonomisk skada till följd av spridning av GMO till andra som odlar med konventionella eller ekologiska metoder. Båda dessa utredningar presenterades under den pågående mandatperioden, utan konkreta förslag på lagändringar.

Ekologisk odling strävar efter att nyttja naturresurser som energi, mark och vatten på ett hållbart sätt. Ett tidigare nationellt mål var att till år 2005 skulle 20 procent av åkerarealen vara ekologiskt odlad. Enligt Jordbruksverket hade Sverige ca 19 procent av åkermarken i ekologisk produktion under samma år, men endast sju procent var certifierad enligt t.ex. KRAV. Målet uppnåddes således knappt. Nya mål för ekologisk odling till 2010 fastställdes av den förra regeringen (S) enligt följande: "Regeringens bedömning är att den certifierade ekologiska odlingen vid utgången av 2010 minst bör uppgå till 20 % av landets jordbruksmark." Ytterligare nya mål har inte fastställts under den pågående mandatperioden.

Statistik från Jordbruksverket och SCB visar att den ekologiska produktionen har växt i Sverige sedan 2005, fast inte tillräckligt för att målet till 2010 ska uppfyllas. Målet om 20 procent kommer förmodligen att missas med nästan en tredjedel, dvs. den certifierade ekologiska jordbruksmarken kommer endast uppgå till cirka 14 procent i slutet av 2010. Det motsvarar hälften av Naturskyddsföreningens krav.

4.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

Slutsatser från utredningen av särskilda skadestandsregler avseende ekonomisk skada till följd av spridning av GMO till andra parter har behandlats av Jordbruksdepartementet.

Regeringen förklarade i sin budgetproposition för 2008 att "[u]ppdraget redovisades den 15 juni 2007 och bereds för närvarande i Regeringskansliet." Ingen proposition eller förordning i ärendet har tillkännagjorts sedan dess. Sökningar i riksdagens arkiv ger heller inte besked om att någon ledamot från regeringspartierna har motionerat i frågan under mandatperioden.

Naturskyddsföreningen visade i sin vitbok *Naturvårdspolitiken i Sverige 2006-2010* att regeringen under mandatperioden sänkt anslagen för och strypt satsningarna på ekologisk odling och därmed gjort det svårare för enskilda jordbrukare att ställa om sin mark, vilket skulle bidra till att jordbrukslandskapets biologiska rikedom bevaras och utvecklas. Bl.a. visade vitboken att anslagen till ekologisk produktion och konsumtion sammantaget minskat med ca 100 miljoner kronor under mandatperioden.

I en motion från den allmänna motionstiden 2008/09 krävde två ledamöter för (M) att målet för ekologisk produktion skulle upphävas. Motionärerna menade att målet "skapar en förtäckt känsla av att ekologisk produktion" är bättre för miljön. I två motioner från 2009/10 krävde samma motionärer att statens stöd till ekologisk produktion bör slopas, för att den "kan och bör klara sig på egna meriter."

Ledamöter för (C) krävde i en motion från allmänna motionstiden 2008/09 att miljöstödens utformning skulle utredas. Samma motionärer krävde samma år att regeringen ska liberalisera skogsvårdslagen och stärka äganderätten, så att "den som äger sin mark själv avgör hur den ska användas och brukas". Därför ställde sig ledamöterna negativa till att fastställa mål för ekologiskt jordbruk. Varken ledamöter från (FP) eller (KD) har motionerat i ärendet.

4.3 Oppositionspartierna

Vad gäller GMO har (MP) krävt att riksdagen beslutar att producenter av GMO ska tilldelas ansvar för eventuella skador och merkostnader för andra aktörer som följer av GMO-spridning. I en motion uttryckte (MP) att "GMO-producenterna bör stå för eventuella merkostnader till följd av sin verksamhet." (MP) har i olika skuggbudgetar krävt slopad moms på ekologiskt producerad mat.

(S) har varit passivt i frågan om GMO-odling, medan (V) flera gånger under mandatperioden krävt att Sverige ska etablera en ekonomisk fond för att kompensera för de skador som spridning av GMO förorsakar.

Vad gäller ekologisk produktion krävde en ledamot för (S) i en enskild motion 2008/09 att regeringen skyndsamt bör ta "initiativ till en översyn av regelverket för ekologisk odling i syfte att förbättra och förenkla detta för att därigenom stimulera till ökad ekologisk odling i Sverige." Alla oppositionspartier lade 2009/10 en gemensam motion med krav på ökade anslag (+54 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag) för att främja den

ekologiska produktionen. Inget av oppositionspartierna har dock krävt höjda mål för andelen ekologisk produktion i Sverige.

4.4 Miljöomdöme för jordbruk

I valenkäten 2006 instämde de tre borgerliga partierna (KD), (FP), (C) samt (MP) och (V) i Naturskyddsföreningens krav att GMO-odlare ska hållas strikt ansvariga och ersättningskyldiga för eventuell genspridning från deras grödor. Alla dessa partier fick därför ett grönt ljus som miljöomdöme för sina vallöften. (S) signalerade i enkäten att partiet ännu inte bestämt sig än. (M) gav ett svårtolkat svar med stora reservationer. Både (S) och (M) fick därför gult ljus som miljöomdöme 2006.

Granskningen visar att det fanns goda möjligheter att under mandatperioden väcka frågan i riksdagen om ansvarsfördelning och ersättningskyldighet för GMO-skador, trots att de huvudsakliga slutsatserna från en offentlig utredning om GM-grödor var att inte föreslå lagändringar. (MP) och (V) har motionerat i frågan, vilket motiverar ett grönt ljus som miljöomdöme för sitt agerande i riksdagen. Övriga riksdagspartier har däremot intagit en så passiv hållning att omdömet endast kan bli gult.

Valenkäten 2006 visade ett brett motstånd mot höjda mål för ekologiskt odlad mark. Endast (MP) instämde i Naturskyddsföreningens krav, medan övriga svarade nej. (S) och (V) ansåg att det redan fastslagna målet om 20 procent certifierad mark var tillräckligt högt. Detsamma ansåg (KD) och (C). (FP) svarade att de hellre ville sätta upp mål för att minska jordbrukets miljöpåverkan, medan (M) tyckte att marknaden skulle få styra produktionen utan statens inblandning. (MP) tilldelades alltså grönt ljus för sitt vallöfte, medan övriga partier fick rött ljus.

I riksdagen under mandatperioden har regeringspartierna, förutom att inte höja målet, inte heller fört en politik som gynnar omställningen till ekologiskt odlad mark och som krävs för att uppnå det redan beslutade, lägre målet. Att målet om 20 procent certifierad mark kommer att missas med en tredjedel är en tydlig indikator på partiernas ointresse i denna fråga. Rött ljus utdelas därför till samtliga regeringspartier. Även om framför allt (MP) men också oppositionspartierna gemensamt lagt en rad konkreta förslag på höjda ambitioner inom politiken för ekologisk odling, så har inget av oppositionspartierna gått så pass långt att de krävt höjda mål. Naturskyddsföreningen ger dem därför rött ljus som miljöomdöme på riksdagsarbetet.

	KD		M		FP		C		MP		S		V	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Lagstifta om att odlare av GMO dels blir strikt ansvariga för eventuell genspridning från sina grödor, dels hålls ersättningskyldiga om genspridning sker till skada för andra odlare.	GRÖN	GUL	GUL	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	GUL	GRÖN	GRÖN
Höj målen för ekologiskt odlad jordbruksmark till 30 procent till 2010.	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD	RÖD

5. HAV OCH FISKE

5.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Övergödning i Östersjön:** Sverige ska agera för att ytterligare EU-stöd, t.ex. via strukturfonderna, används för en skyndsam och storskalig utbyggnad av reningskapaciteten i de nya EU-medlemmarna på andra sidan Östersjön (krav inför valet 2006).
- **Fiskekvoter:** Besluten om framtida fiskekvoter eller andra former av begränsningar för att minska överfisket ska följa de vetenskapliga råden (krav inför valet 2006).

Problemen med övergödning, algblomning och syrefria botten i Östersjön kvarstår och förvärras trots insatser under en följd av år för att minska utsläppen av fosfor och kväve till Östersjön. Den sammanlagda tillförseln från landbaserade källor och genom nedfall från luft är fortfarande för stor. Mycket betydelsefulla insatser för att minska utsläppen kan göras i Polen och de baltiska staterna, eftersom utbyggnaden av reningsverk och anslutningen till sådana fortfarande går långsamt. Av denna anledning borde resurser inom EU frigöras för att stödja sådana insatser.

Inom ramen för den så kallade Helsingforskonventionen har Sverige tillsammans med övriga Östersjöländer beslutat om att öka fosforreningen i reningsverk, från 80 till 90 procent år 2013 samt införa fosfatfria tvättmedel. För Sveriges del uppgick minskningsmålet för den årliga belastningen preliminärt till 300 ton fosfor och 21 000 ton kväve. Ansvaret ligger nu på Sverige att genomföra de regleringar som krävs för att uppnå rekommendationen till 2016.

Förutom att det allmänna tillståndet i Östersjön är kritiskt, har även fisken i detta, samt i övriga kring Sverige liggande vatten, en svår tillvaro. Den EU-gemensamma fiskeripolitiken, CFP, ses som ett stort misslyckande och fiskbestånden i Europa är i flera fall i sämre skick än i resten av världen, och en klar majoritet räknas som överfiskade. För torskens del i våra vatten har Naturskyddsföreningen under flera år krävt att Internationella havsforskningsrådets (ICES) rekommendationer måste följas. I exempelvis Kattegatt är tillståndet för torsk särskilt kritiskt så här föreslår Naturskyddsföreningen i linje med ICES en nollkvot kombinerad med inrättandet av områden med permanent fiskeförbud för att rädda de lokala kustbestånden. Trots vissa mindre förbättringar på senare tid för bland annat torsken i Östersjön finns ett antal övergripande strukturella problem.

Sveriges havs- och fiskespolitik är inte en strikt svensk angelägenhet som kan beslutas om på enbart regerings- och riksdagsnivå. Diskussionerna förs och besluten fattas numera på högre nivå, genom förhandlingar inom EU eller andra multilaterala grupperingar. Detta utgör dock inget hinder för att riksdagsledamöter, genom motioner, skriftliga frågor och i debatter, kan försöka påverka dem som befinner sig i den marina politikens hetluft. En

djupdykning i riksdagspartiernas agerande inom de två ovanstående frågorna tyder likväl på motsatsen.

5.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

I regeringens proposition 2008/09 om en sammanhållen svensk havspolitik slogs det fast att Sverige ekonomiskt bör stödja inrättandet av en mellanstatlig finansieringsfond som avser att "bidra med finansiering av projekt och åtgärder för att förbättra Östersjöns miljö" samt att Sverige även fortsättningsvis bör bidra med medel till nordliga dimensionens miljöpartnerskap (NDEP) som syftar till att genomföra större investeringsprojekt i främst Ryssland för att förbättra Östersjöns miljö. I regeringens skrivelse *Genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen* presenterades, som namnet antyder, det föreslagna tillvägagångssättet för att förverkliga den, inom EU framtagna, så kallade Östersjöstrategin. Denna strategi presenterades av EU-kommissionen i juni 2009 och antogs av ministerrådet under det svenska ordförandeskapet hösten samma år. Östersjöstrategin innehåller fyra huvudsakliga mål. Under mål nummer 1; "En miljömässigt hållbar region – miljö", inryms bland annat prioriteringsområde 1; "Begränsa näringstillförsel till havet till godtagbara nivåer". Ett av flaggskeppsprojekten inom detta område är det för "Renare avloppsvatten" som leds av Naturvårdsverket. Projektet syftar till att "identifiera och uppgradera prioriterade reningsanläggningar för att minska punktutsläpp av fosfor och kväveutsläpp." Vilka konkreta åtgärder som detta projekt kommer att leda till är i skrivande stund ännu oklart. Frågan om ett ökat stöd till utbyggnad av reningsverk i Östersjöländerna har inte varit uppe för diskussion i EU-nämnden. Regeringens och EU:s Östersjöstrategi berördes, men bara på ett mer övergripande plan.

Inga av regeringspartiernas ledamöter i riksdagen har motionerat eller på annat sätt aktualiserat frågan om ett ökat stöd till reningsverk kring Östersjön. Regeringen har dock genomfört förändringar som påverkar övergödningen i Östersjön, exempelvis när man 2010 fattade beslut om att ta bort punktskatten på handelsgödsel, vilket innebär att det blir billigare för lantbruket att öka mängden handelsgödsel per hektar. Detta ökar risken för att den totala användningen av växtnäring ökar, det vill säga både handelsgödsel och stallgödsel på åkern. Det visar både forskning och praktik. Och konsekvensen blir att läckaget av näringsämnen ökar till sjöar och vattendrag – och Östersjön. Regeringen har också fattat ett beslut för att minska övergödningen i Östersjön, när den 2007 inrättade ett nationellt förbud mot fosfat i tvättmedel.

Den totala tillåtna fångstmängden fisk (total allowable catch, TAC) beslutas av EU:s fiskeriministrar på EU-rådet för jordbruk och fiske i december varje år. Sveriges jordbruksminister Eskil Erlandsson meddelade sin intention att "lyfta fram vikten att utgå från den vetenskapliga rådgivningen" inför ett fiskerådsmöte 2008. Sverige har i EU haft en mer långtgående hållning än många andra medlemsländer när det gäller ett krav på

att följa den vetenskapliga rådgivningen och kompromissandet kring de gemensamma överenskommelserna går sakta åt rätt håll. Trots detta har förhandlingarna i EU-rådet under mandatperioden i majoriteten av fallen resulterat i ett långt mer intensivt fiske än vad ICES bedömt som hållbart, med undantag för besluten 2010.

(M) är det enda regeringsparti som motionerat i frågan om fiskekvoter. I två enskilda motioner, från 2008/09 respektive 2009/10 har det anförts att fiskekvoterna, för speciellt Östersjötorsken, i större utsträckning borde följa ICES rekommendationer. Av protokollen från riksdagens EU-nämnd går även att utläsa att samtliga partier har ställt sig bakom att kvoterna inom EU sätts efter ICES:s rekommendationer.

5.3 Oppositionspartierna

Inget av oppositionspartierna har klart och tydligt krävt eller argumenterat för att ett ökat EU-stöd borde avsättas till just reningsverk kring Östersjön. (S) har i ett antal enskilda motioner betonat vikten av ett utvecklat internationellt samarbete och kraftfulla politiska insatser kring Östersjön samt att kontakten inom EU och över Östersjön borde öka. (V) å sin sida har i ett antal partimotioner anfört att Sverige borde verka för att EU-medel avsätts för Östersjöns renovering.

Även i frågan om att de vetenskapliga råden gällande fiskekvoter borde följas har samtliga oppositionspartier varit relativt passiva. I en följdmotion från 2009/10 av (MP), (S) och (V) tillsammans anfördes det dock att regeringen borde driva på, inom EU, för att de rekommendationer som ges av ICES ska följas och att havsmiljön borde vara överordnad andra havspolitiska intressen.

(MP) har i fyra motioner, utöver oppositionens gemensamma, fört fram liknande åsikter. (S) uppmärksammade ämnet i en följdmotion från 2008/09 där det ansågs att besluten om fiskekvoter "obestriddligen [ska] vara baserade på vetenskapliga bedömningar". (V) förde frågan på tal i två kommittémotioner och en partimotion där det huvudsakliga budskapet var att ett fiskestopp borde inträda när ett bestånd närmar sig gränsen för maximalt uttag, att Sverige borde arbeta för att ICES ska ta större hänsyn till ekosystemansatsen i samband med dess rekommendationer samt att fiskekvoterna inom EU borde baseras på vetenskapliga bedömningar.

6. MILJÖGIFTER

6.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Bromerade flamskyddsmedel/PFOS:** Inför nationella förbud mot TBBP-A och HBCDD (båda ämnena är bromerade flamskyddsmedel) samt fluorerade s.k. PFOS-relaterade ämnen (krav inför valet 2006).

Bromerade flamskyddsmedel och fluorerade ämnen (exempelvis PFOS) är två grupper av kemikalier som Naturskyddsföreningen uppmärksammat som problematiska och miljöskadliga. Kemikalierna i dessa grupper har ofta visat sig uppfylla kriterierna för att vara miljögifter som går under beteckningen PBT.¹³ Kemikaliepolitiken utövas traditionellt och av nödvändighet på både Sveriges och EU:s politiska arena. Under den pågående mandatperioden 2006-2010 har det skett betydande regelförändringar på EU-nivå, framför allt genom att kemikalielagstiftningen Reach trätt i kraft. Vid sidan av Reach finns det en rad EU-direktiv som reglerar användningen av kemikalier.

Sverige har utifrån ett EU-perspektiv historiskt haft en mer strikt kemikalielagstiftning, och ett av de nationella miljömålen heter "Giftfri miljö", med definitionen att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Den förra regeringen (S) införde 2006 ett nationellt förbud mot det bromerade flamskyddet dekaBDE eftersom arbetet inom EU ansågs gå alltför långsamt. Den svenska Kemikalieinspektionen har 2004 på eget initiativ för regeringen (S) presenterat en strategi för en utfasning av PFOS-relaterade ämnen. 2005 föreslog bl.a. den svenska regeringen (S) att PFOS ska ingå i den s.k. Stockholmskonventionen, ett multilateralt avtal för att begränsa produktionen och spridningen av långlivade organiska föreningar. EU har sedan 2006 beslutat att begränsa användningen av PFOS i kemiska produkter, dock ej att generellt förbjuda PFOS-relaterade ämnen.

Trots den gemensamma EU-regleringen är det fortfarande enligt bl.a. den svenska Kemikalieinspektionen möjligt att införa nationella förbud mot specifika kemikalier under förutsättning att de inte utgör ett omotiverat handelshinder.

6.2 Alliansregering och regeringspartierna i riksdagen

Regeringen beslutade genom en regeländring den 8 maj 2008 att upphäva det nationella förbudet mot dekaBDE med verkan fr.o.m. den 1 juni 2008. Miljöminister Carlgren framhöll i ett pressmeddelande att skälet till regeländringen var att förbudet riskerar att underkännas i EU-domstolen, vilket skulle försvåra möjligheterna att agera för en

¹³ P står för persistenta, dvs. motståndskraftiga mot nedbrytning, B står för bioackumulerande, dvs. att de lagras i kroppen och T står för toxisk, som betyder giftig.

heltäckande reglering av dekaBDE på EU-nivå. Miljöministerns kommentar gick således mot Kemikalieinspektionens analys av att tillämpa avvikande nationella kemikalieregler.

Enligt Reach-förordningen så kan varje medlemsland söka anmäla kemikalier som ett SVHC (Substance of Very High Concern) till EU:s kemikaliemyndighet ECHA. Sverige anmälde det bromerade flamskyddsmedlet HBCDD som ett SVHC till ECHA den 19 juni 2008. Numera (juni 2010) ligger HBCDD på ECHA:s kandidatlista, vilket kan innebära att organisationer som använder HBCDD i framtiden kan bli tvungna att ansöka om tillstånd hos EU-kommissionen för att få fortsätta använda substansen. Således kommer det sannolikt inte bli ett gemensamt EU-förbud mot HBCDD, men användning av flamskyddsmedlet kan komma att begränsas.

Det bromerade flamskyddsmedlet TBBP-A har däremot inte anmälts av Sverige till ECHA som SVHC.

Sökningar på begreppen "PFOS" och "fluorerade" i riksdagsarkivet visar att ämnesgruppen inte behandlats med koppling till kravet i vare sig propositioner, regeringsskrivelser eller regeringspartiernas motioner, under mandatperioden.

6.3 Oppositionspartierna

(MP) motionerade hösten 2008 om att regeringen på EU-nivå ska verka för att ett regelverk för kemikalier i textilier tas fram, som förbjuder användningen av vissa bromerade flamskyddsmedel. I samma motion vill (MP) att regeringen även bör verka för ett EU-förbud mot inte bara PFOS (eller ämnen som bryts ned till PFOS), utan även mot andra fluorerade ämnen med liknande egenskaper.

I sin skuggbudget 2009/10 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård ansåg (S) i en kommittémotion att Kemikalieinspektionens ordinarie tillsyn av kemikalier bör förstärkas. (V) motionerade hösten 2006 för ett stöd för en total utfasning av bromerade flamskyddsmedel.

6.4 Miljöomdöme för miljögifter

Enkäten från 2006 visade att samtliga partier förutom (M) ville införa nationella förbud mot bromerade flamskyddsmedel och PFOS-relaterade ämnen inför förra valet. (M) var således det enda parti som fick rött ljus för sitt vallöfte, medan övriga fick grönt.

Under mandatperioden har regeringen tagit parti för (M), när den fattade beslutet om att lyfta bort det svenska förbudet mot dekaBDE. Sverige anmälde sedan det bromerade flamskyddet HBCDD till EU:s kemikaliemyndighet ECHA, vilket är ett bra initiativ, men inte lika bra som ett nationellt förbud för att åstadkomma miljönytta i Sverige och en stark press för ett generellt EU-förbud. Dessutom visar granskningen att det främst varit Kemikalieinspektionen som drivit denna fråga, förvisso med regeringens acceptans. PFOS och förbud mot fluorerade ämnen har varit frånvarande i regeringens verksamhet. Naturskyddsföreningen ger därför samtliga regeringspartier rött ljus som miljöomdöme för sitt agerande i riksdagen.

Framför allt (MP) men även (V) är de partier som under mandatperioden har motionerat om nationella förbud och tilldelas därför grönt ljus. (S) har däremot varit passivt i debatten, vilket motiverar ett gult ljus.

	KD		M		FP		C		MP		S		V	
Inför nationella förbud mot TBBP-A och HBCDD (båda ämnena är bromerade flamskyddsmedel) samt fluorerade s.k. PFOS-relaterade ämnen.	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN

7. ÖVERGRIPANDE MILJÖPOLITIK

7.1 Naturskyddsföreningens granskningsfrågor

- **Miljöskatteväxling:** Under nästa mandatperiod ska miljöskatterna successivt höjas och intäkterna användas till att sänka skatten på arbete (krav inför valet 2006).
- **Regeringsformen:** Tillsätt en utredning med syfte att under den kommande mandatperioden i riksdagen ta ett första beslut med syfte att återställa principen att förorenaren ska betala (krav inför valet 2006).
- **Offentlig upphandling:** Statliga organ ska endast upphandla varor och tjänster från den miljöbästa fjärdedelen av marknadens utbud, s.k. ”bästa kvartilen-upphandling” (krav inför valet 2006).
- **Svensk export:** Exportkreditnämndens beslut ska miljöprövas på samma sätt som Sidas beslut om bistånd och nämnden ska inte bevilja krediter till projekt som motverkar en hållbar utveckling (krav inför valet 2006).

Att använda ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken har ofta visat sig mycket effektivt. Att de svenska utsläppen av koldioxid enligt Naturvårdsverket idag är ca 12 procent lägre än 1990 kan i huvudsak förklaras av att Sverige införde en koldioxidskatt 1991. Sedan skattereformen 1990 har riksdagen genomfört sex skatteväxlingspaket i syfte att öka miljöskatterna och sänka skatten på arbete. Mellan 2001-2006 genomförde förra regeringen (S) och stödpartierna (V) och (MP) inom ramen för denna strategi en skatteväxling med ett nettovärde om ca 17,2 miljarder kronor. Skatteväxlingsstrategin skulle omfatta 30 miljarder kronor till 2010 och därmed medföra en miljöskatteväxling om ytterligare 12,8 miljarder kronor under den gångna mandatperioden.

Förorenaren betalar (Polluter Pays Principle – PPP) är en internationellt vedertagen miljöpolitisk princip. Den borgerliga regeringen 1991-1994 föreslog vissa ändringar av regeringsformen (RF), angående rätten till ersättning vid expropriation. Vid ändringen var avsikten inte att påverka principen om att förorenaren ska betala, men både rättsforskning och Lagrådet har pekat på att paragrafens nya ordalydelse tyvärr satte denna, sedan lång tid internationellt vedertagna, grundsats ur spel.

Något som kan fungera som ett flexibelt komplement till lagstiftning i miljösammanhang är hårt ställda miljökrav vid offentlig upphandling. Den offentliga sektorn handlar i Sverige varje år för över fyrahundra miljarder kronor, men trots utfästelser om att staten ska vara ett föredöme som konsument görs upphandlingarna på ett sådant sätt att de miljöbättre produkterna inte generellt sett prioriteras.

Ett annat potentiellt styrmedel i strävan mot en bättre miljö är en skarp miljöprövning av de projekt som Exportkreditnämnden (EKN) beviljar krediter till. Studier har visat att EKN vid tidpunkten inför förra valet 2006 fortfarande använde svenska skattepengar i form av

beviljade krediter till projekt som motverkar en hållbar utveckling. En förklaring kunde vara EKN:s bristfälliga miljöpolicy som då inte krävde obligatorisk miljögranskning av samtliga projekt och som saknade klara riktlinjer för vilka miljöeffekter som inte kan accepteras. Dessa bedömningsgrunder var redan relativt väl tillgodosedda i exempelvis Sidas arbete.

7.2 Regeringen och dess partier i riksdagen

I en skrivelse till riksdagen 2006 tryckte den borgerliga regeringen på att den önskar fortsätta användningen av styrmedel för att sätta ett pris på miljön, men avbryta den gröna skatteväxlingen då det ansågs att "miljövinsterna och sysselsättningseffekterna, i den utformning de getts, varit begränsade". En riksdagsledamot från (C) har, trots regeringens hållning, ställt sig positiv till miljöskatteväxlingsidén. Samma ledamot (C) krävde i en motion att miljöskatteväxlingen 2001-2006 borde utvärderas och i en debatt i kammaren uttryckte han sin positiva inställning till miljöskatteväxling ännu tydligare, och underströk dessutom att regeringen fortfarande genomför miljöskatteväxlingar. I övrigt har regeringspartiernas riksdagsledamöter varit relativt inaktiva med att debattera miljöskatteväxling. En ledamot för (M) hävdade i plenum att Alliansregeringen driver "skatteväxling som innebär jobb i stället för skatter." En ledamot för (FP) har i plenumdebatt framhållit att idén om miljöskatteväxling är bra, men att den tidigare regeringen (S) utformat den felaktigt och väljer därför att kalla skatteväxlingen för "svartväxling". Ytterligare en ledamot för (FP) uttryckte i en motion ett motstånd mot hur den tidigare regeringen (S) gröna skatteväxling slagit mot Norrland.

Av Finansdepartementets beräkningar går dock att utläsa att den sittande riksdagen har genomfört en miljöskatteväxling om 5,8 miljarder kronor under mandatperioden.

Under 2004 tillsattes av den föregående (S)-regeringen *Grundlagsutredningen*, en parlamentariskt tillsatt kommitté med uppdrag att göra en samlad översyn av regeringsformen. Som en följd av utredningens arbete, presenterade regeringen 2010 en proposition om en reformerad grundlag. I den del som behandlade ersättning vid expropriation överensstämde regeringens förslag med grundlagsutredningens vilket innebar att, efter ett konfirmerande riksdagsbeslut efter valet, bestämmelsen om egendomsskyddet ändras så att "huvudprincipen om full ersättning vid expropriation och annat sådant förfogande tydliggörs". Ett tillägg infördes dessutom i bestämmelsen som skulle innebära att "vad som följer av lag gäller ifråga om rätt till ersättning vid rådighetsinskränkningar som sker av hälsoskydds-, miljöskydds- eller säkerhetsskäl". Förslaget ledde till ett riksdagsbeslut den 2 juni 2010. Regeringspartierna i riksdagen tycks inte ha ansett att ämnet behövde uppmärksammas ytterligare och har således inte lyft frågan i motioner.

Även den lagtext som reglerar statliga myndigheters upphandling har genomgått förändringar sedan regeringen tillträdde. Det senaste propositionsförslaget innebar att

bestämmelser i dessa lagar infördes som anger att ”upphandlande myndigheter och enheter bör beakta miljöhänsyn och sociala hänsyn i sina upphandlingar om upphandlingens art motiverar detta”. Ledamöter från (M) har i enskilda motioner bl.a. anfört att staten, snarare än att sätta inköpsmål för ekologiska produkter, bara borde se till att produktionen för de inköpta varorna uppfyller svensk miljö- och skyddslagstiftning. Ledamöter från (C) uttryckte också sig skeptiska till att upprätta mål för hur stor del av de offentliga livsmedelsinköpen som ska utgöras av närproducerad och ekologiskt odlad mat och att det i sådana fall hellre borde handla om produkter som uppfyller regelverken i den svenska miljö- och djurskyddslagstiftningen.

När det kommer till EKN har den sittande regeringen inte tagit några särskilda initiativ för att skärpa dess miljöriktlinjer. I en proposition under 2009/10 föreslogs dock att tre nya myndigheter, däribland EKN, skulle ges ansvar i miljömålssystemet. Anledningen till detta var, enligt regeringen, att det finns ett behov att tydliggöra den globala aspekten i miljömålssystemet. En ledamot för (KD) anförde, som enda riksdagsledamot för ett regeringsparti, i sin motion från 2006/07 att en obligatorisk miljöprövning bör föregå alla beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier.

7.3 Oppositionspartierna

(MP) är det oppositionsparti som varit mest aktivt i att kräva miljöskatteväxlingar. Bl.a. i skuggbudgeten för 2007 önskade (MP) fullfölja riksdagens beslut från 2001 att åstadkomma en grön skatteväxling på 30 miljarder kronor till 2010, och i skuggbudgeten för 2008 föreslog (MP) att skatteväxlingen måste öka. (S) skrev i sin skuggbudget för 2008 att den ”gröna skatteväxlingen och marknadsekonomiska styrmedel i form av certifikatsystem har varit viktiga beståndsdelar i en framgångsrik politik för ett hållbart samhälle.” I en motion från 2008 erkände (S) att regeringen genomför en grön skatteväxling, men godtog inte dess fördelningspolitiska konsekvenser. (V) har också berört miljöskatteväxling i flera motioner, främst kopplade till förslag om höjda miljöskatter. I skuggbudgeten för 2008 lade (V) ett miljöskatteväxlingsförslag på 17,5 miljarder kr för perioden 2008-2010. Med anledning av regeringens vårbudget för 2009 och budgeten för 2010 uttryckte (V) att partiet vill ”utveckla den gröna skatteväxlingen för att uppnå bästa möjliga fördelnings- och miljöpolitiska resultat.”

Grundlagsutredningens arbete med att omformulera regeringsformen tycks ha lagt sordin på alla tänkbara initiativ från oppositionens sida. Problematiken med den olyckligt formulerade paragrafen verkar inte ha varit uppe för debatt i plenum eller ämne för en endaste motion.

Aktiviteten har varit något högre bland oppositionspartierna när det gäller frågan om offentlig upphandling. (MP) har i en kommittémotion anfört att alla statliga myndigheter borde ställa miljökrav i sin upphandling, samt att upphandlingen, när så är möjligt borde ske i den miljöbästa kvartilen. I partiets övriga motioner har den offentliga

upphandlingen lyfts fram som ett styrmedel för att stimulera ekologisk odling och minskad energianvändning. (S) var det enda parti som lämnade in en följdmotion angående regeringens proposition med de föreslagna bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling. (S) framförde åsikten att upphandlande myndigheter inte bara *bör* utan *ska* beakta miljöhänsyn om upphandlingens art motiverar det. (V) har i en kommittémotion anfört att regeringen borde specificera hur stort målet för ökningen av andelen offentliga organisationer som regelbundet ställer miljökrav ska vara. Partiet har också argumenterat för att det ska vara möjligt att ta hänsyn till koldioxidutsläpp och geografiska avstånd vid offentlig upphandling.

(MP) har vid tre tillfällen under mandatperioden motionerat och anfört att "de statliga bolagen bör vara förebilder när det gäller hållbar utveckling" och att en obligatorisk miljöprövning borde gälla alla EKN:s projekt, oavsett storlek. (S) tycks ha saknat intresse i frågan om Exportkreditnämndens miljöansvar i form av skarpare riktlinjer, och har således varken motionerat eller uppmärksammat problemet på något annat vis i riksdagen. (V) lyfte frågan om miljöprövning av EKN:s beslut i två kommittémotioner under mandatperioden. I bägge motionerna anfördes det att regeringen borde ta initiativ till en översyn av EKN:s miljöpolicy och att regeringen dessutom borde se till att det är EKN som har ansvaret för att miljökonsekvensbeskrivningarna genomförs och inte det enskilda företaget.

7.4 Miljöomdöme för övergripande miljöpolitik

Inför valet 2006 ställde sig de borgerliga partierna (KD) och (C) positiva till föreningens förslag på en fortsatt miljöskatteväxling, vilket gav ett grönt ljus som miljöomdöme 2006. (M) och (FP) instämde däremot inte i kravet, och fick rött ljus. Under mandatperioden har de borgerliga regeringspartierna genomfört en skatteväxling, trots kritiken av densamma inför valet 2006, om än i relativt liten omfattning. Inkomstskatterna har sänkts mer än miljöskatterna har ökat. Föreningen ger därför ett grönt ljus till samtliga regeringspartier som miljöomdöme för hur sitt agerande i riksdagen.

Samtliga oppositionspartier instämde 2006 i föreningens förslag om fortsatt skatteväxling och fick således grönt ljus för sina vallöften. (MP) och (V) tilldelas också ett grönt ljus för sitt agerande i riksdagen, eftersom de båda vid flertalet tillfällen motionerat om höjda ambitioner för miljöskatteväxlingen. (S) har, trots att de i regeringsställning under föregående mandatperioder dragit igång en stor skatteväxlingsreform och dessutom ställt sig positiva till föreningens förslag 2006, knappt varit aktiva i frågan om skatteväxling. Därför får (S) gult ljus för sitt agerande i riksdagen avseende denna fråga.

I frågan om principen att förorenaren ska betala har (KD), (FP) och (C) gått från att ha lovat att ta ett första beslut i denna fråga i förra valrörelsen, vilket gav grönt ljus som

miljöomdöme 2006, till att tillsammans med (M) ha fört en mycket passiv politik i riksdagen under mandatperioden, vilket ger gult ljus.

Inför valet 2006 instämde (MP) och (V), men däremot inte (S), i kravet på att återställa principen att förorenaren ska betala. Trots detta har samtliga oppositionspartier intagit en passiv hållning i denna fråga och får gult ljus.

Avseende miljöanpassningen av lagen om offentlig upphandling har samtliga regeringspartier förutom (M) svikit sina vallöften om att kräva inköp från den bästa miljökvartilen. Rött ljus som miljöomdöme för utfallet för alla borgerliga partierna.

(MP), (S) och (V) instämde alla i föreningens krav från 2006 på att statliga organ ska upphandla varor och tjänster från den bästa miljökvartilen. Grönt ljus tilldelades därför till dem för sina vallöften 2006. (MP) får också grönt ljus för sitt agerande i riksdagen, eftersom partiet motionerat om att apparater och system som upphandlas offentligt ska komma från den miljöbästa fjärdedelen på marknaden. (S), som trots att partiet i en följdmotion krävde att myndigheter inte bara bör utan ska beakta miljöhänsyn vid upphandlingar, får gult ljus för sina lägre ambitioner. (V) får gult ljus för sin passivitet i frågan.

Avseende kravet på skärpta miljöprövningar av svenska exportkrediter, som de borgerliga partierna (KD), (FP) och (C) ställde sig positiva till inför valet 2006, har regeringspartierna tillsammans intagit en passiv hållning i frågan under mandatperioden. Grönt ljus blev här gult för de tre borgerliga partierna. Även (S), som var negativt mot skärpta miljöprövningar 2006, har heller inte varit aktivt i frågan. (MP) och (V) däremot, som lovade att arbeta för saken 2006, krävde i separata motioner obligatoriska miljögranskningar av Exportkreditnämndens samtliga projekt, och får därför grönt ljus.

	KD		M		FP		C		MP		S		V	
	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010	2006	2010
Under nästa mandatperiod ska miljöskatterna successivt höjas och intäkterna användas till att sänka skatten på arbete.	GRÖN	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN
Tillsätt en utredning med syfte att under den kommande mandatperioden i riksdagen ta ett första beslut med syfte att återställa principen att förorenaren ska betala.	GRÖN	GUL	RÖD	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	RÖD	GUL	GRÖN	GUL
Statliga organ ska endast upphandla varor och tjänster från den miljöbästa fjärdedelen av marknaden utbud, s.k. "bästa-kvartilen-upphandling".	GRÖN	RÖD	RÖD	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL
Exportkreditnämndens beslut ska miljöprövas på samma sätt som Sidas beslut om bistånd och nämnden ska inte bevilja krediter till projekt som motverkar en hållbar utveckling.	GRÖN	GUL	RÖD	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	RÖD	GUL	GRÖN	GRÖN